

1092 Budapest, Ráday utca 28.

XII. évfolyam 2015/3. sz.

Kedves Kollégák!

Kialakult gyakorlat, hogy az EKE munkaéve közgyűléstől közgyűlésig, júniustól júniusig tart. A vakáció után, szeptemberben indul igazán újra az egyesülés új munkaéve. A Hírlevél 2015/3. számában beszámolunk a sárospataki összejövetelről, azonban a vakáció idején és az elmúlt hónapban is számtalan „civil könyvtári” szakmai program várta a könyvtáros kollégákat. Szeptemberben aztán mi magunk is megszólítottuk és hívtuk rendezvényeinkkel könyvtárainkba az érdeklődő olvasókat, látogatókat. Múzeumok Éjszakája, Ars Scra Fesztivál – sokakat indítottak arra, hogy felkeressék gyűjteményeinket. Ezekről az eseményekről készült beszámolókat is szeretettel ajánljuk a Kollégák figyelmébe.

Török Beáta

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára

ELNÖKI BESZÁMOLÓ

Adjatok hálát az Úrnak, mert jó, mert örök az ő irgalma! (118. zsoltár)

Tisztelt Közgyűlés!

Szeretettel köszöntöm a régi ismerősöket és öröm látni, hogy új arcok is vannak körünkben.

A 2014/2015-ös év sok egyházi könyvtárban az infrastrukturális megújulás időszaka volt. Költözésekről és felújításokról jöttek a hírek, s noha nem mindig a könyvtárszakmai szempontok voltak az elsődlegesek, összességében mégis pozitívnak kell értékelnünk ezt a folyamatot.

Jelentésemben idén is az egyesülés két alapfeladata köré csoportosítva – érdekképviselő és szolgáltatás – számolok be a 2014/2015. év történéseiről. Az EKE Elnöksége az előírt módon, kétszer ülésezett az elmúlt egy évben.

I. Érdekképviselői munkánkban elsőként az **EMMI Közgyűjteményi Főosztályán** történt látogatásunkat említem meg. Az EKE Elnökségének képviseletében *Baranya Péter, Berecz Ágnes, Hubert Gabriella és Török Beáta* 2015. május 20-án informális találkozón járt az EMMI Közgyűjteményi Főosztályán. Tájékoztatót kaptunk arról, hogy a Főosztály jelenleg elsősorban a közgyűjteményi stratégia megalkotását, a szakfelügyelet megszervezését és a jogszabályalkotást tartja a legfontosabb feladatának. A nyilvános könyvtári elvárások miatt is újra indult a szakfelügyelet. A Főosztály ígérete szerint őszi megkapjuk a szakfelügyeleti kérdőívet. *Vígh Annamária* főosztályvezető asz-

szony kérésére *Baranya Péter* elküldte az egyházi könyvtárak korábbi szakfelügyelete során készült összegzéseket, illetve kérdőív-kiegészítéseket.

A várható **életpályamodell** kapcsán a korábbiaknál élesebben vetődtek fel azok a speciális problémák, amelyek az egyházi gyűjteményekben dolgozókat érintik. A Főosztály kérésére összefoglaltuk ezeket a specialitásokat. Mai kerekasztal beszélgetésünk során ezekkel bővebben foglalkozunk majd.

A **muzeális iskolai könyvtárak** finanszírozásával kapcsolatban tavalyi közgyűlésünkön a hódmezővásárhelyi református gimnázium kérte az EKE közreműködését. *Vígh Annamária* főosztályvezető asszony elmondta, sajnos a Közgyűjteményi Főosztály, így az EKE sem illetékes ebben a kérdésben. Egyrészt a muzeális iskolai könyvtárak finanszírozása az oktatásügyhöz, másrészt pedig az egyházi gyűjteményeknek juttatott állami támogatáshoz tartozó kérdés. Tehát az egyes egyházaknak juttatott gyűjteményi pénzből lehet elkülöníteni erre a célra. Természetesen az EKE Elnöksége, ha a kollégák kérik, ír támogató levelet az adott egyházi fenntartónak.

Érdekképviselési munkánkhoz tartozik, hogy részt vettünk a **Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az Informatikai és Könyvtári Szövetség** tisztújító közgyűlésein. Öröm számunkra, hogy az MKE új elnökét, *Barátné dr. Hajdu Ágnes*t ma körünkben is üdvözölhetjük.

II. Az EKE szolgáltatásai egyrészt a tagkönyvtárak munkáját segítik, másrészt a szolgáltatásokkal a külvilág felé szeretnénk megmutatni az egyházi könyvtárakban folyó szakmai munkát.

Segítettük az Arcanum Adatbázis Kft. Arcanum Digitális Tudománytár (ADT) egyházi könyvtárak részére meghirdetett előfizetési akciójának a megszervezését. Köszönjük kalocsai levéltáros kollégáknak, Lakatos Andornak, hogy összefogta ezt a munkát.

Kétszer **szomszédoltunk**: ősszel a Piarista Központi Könyvtárban és a Sapientia Hittudományi Főiskola Könyvtárban jártunk, tavasszal pedig a megújult Országgyűlési Könyvtárban.

Ezekre az alkalmakra több világi kolléga is jelentkezett.

Mint arról hírt kaptak a kollégák, világi szervezésben megindult a **magyar könyvtártörténet 1944–1956** közötti fejezetének a megírása. A kötet függelékében dokumentumokat is közölne a szerkesztő, *Sonnevend Péter*. Elnökségi tagunk, *Gáborjáni Szabó Botond* vállalta az adott időszakra vonatkozó egyházi könyvtári fejezet megírását. Elindította az egyházi könyvtárak 1944–1956 közötti történetével kapcsolatos dokumentumgyűjtést. Az Elnökség távolabbi célként azt szeretné, ha bővebb egyházi könyvtári dokumentumgyűjtemény is megjelenne majd az EKE Füzetek sorozatában. Kérem a kedves Kollégákat, hogy dokumentumok küldésével segítsék az egyházi rész szerkesztőjének a munkáját.

Az **EKE Hírlevél** küllemében és tartalmában is igényes kiadvánnyá nőtte ki magát – köszönet érte elsősorban *Török Beátának*, a szerkesztőnek és munkatársainak, valamint mindazoknak a kollégáknak, akik cikkeket írtak a Hírlevélbe. A szerkesztő a nyomtatott és az online kiadás részére is megszerezte a Hírlevél ISSN-számát (*ISSN 2064-9290, nyomtatott; ISSN 2416-0229, online*).

Az **EMMI** fejezeti pályáztatási keretéből 500e forintot nyertünk az Unitas és az EKE honlap harmonizációjára, illetve technikai megújítására. A pénzügyi elszámolás során keletkezett bizonyodalom sajnos még nem zárult le az NKA-nál. 2014 végére, 2015 elejére kész lett az EKE honlapjának és az Unitas (www.unitas.hu) portálnak a megújítása. A pályázat során mindkét honlap tartalmát és megjelenési formáját, valamint az EKE logóját megújítottuk. Konferenciánkon Baranya Péter részletesen bemutatja a változásokat. Köszönet ezért a megújulásért *Baranya Péternek*, *Tegzes Bélának*, *Tőzsér Benjáminnak* és *Tátrai Józsefnek*. Újra kérem a kedves Kollégákat, hogy a könyvtárunkban zajló eseményekről szóló hírt küldjék el a levelező listára, mert csak így tudjuk azt feltenni a honlapunkra, csak

így tudunk a legegyszerűbben és leghatékonyabban tájékozódni, illetve a külvilágot tájékoztatni az egyházi könyvtárakban folyó munkákról.

Megjelent a **könyvtártörténeti kronológia 4.** kötete. Köszönjük *Ásványi Ilonának* a szervezést, hogy a kronológia köteteit ingyen megkaphatták az igénylő egyházi könyvtárak.

Idei konferenciánkra **pályázatot** nyújtottunk be az **NKA**-hoz – örömmel jelentem, hogy 907e forintot nyertünk ezen a pályázaton.

Az **EKE levelezőlistája** továbbra is közvetíti a híreket és eseményeket – köszönet érte *Pap Péternek*, az Egri Főegyházmegyei Könyvtár munkatársának. Kérem, aki nincs még rajta a levelezőlistán, s szeretne felkerülni rá, forduljon öhozzá.

III. A tervekről röviden. Szeretnénk folytatni a Szomszédolást. Ősszel szakmai napot szervezünk a Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszerről, amely elősegítheti, hogy megfeleljünk a nyilvános könyvtári követelményeknek. Továbbra sem mondtunk le arról, hogy részt vegyünk a

könyvfesztiválon, de ennek megszervezésében kérem, hogy segítsen a tagság az elnökségnek, várjuk a vállalkozó szellemű jelentkezőket.

Felhívnam a tisztelt Kollégák figyelmét arra, hogy titkárunk, *Muszka Ibolya* ősszel kiküldi javításra a 2013-as névtárat. Kérem, hogy mindenki segítse a munkáját azzal, hogy kijavítva visszaküldi a könyvtárára vonatkozó adatokat. Az aktuális, 2016-os névtárat szokás szerint nyomtatásban is megjelentetjük.

Jövő évi tisztújító közgyűlésünket és konferenciánkat **Szarvason**, az evangélikus gyülekezet vendégeként rendezzük meg.

Hálásan köszönöm az **Elnökségnek**, a titkárunknak, *Muszka Ibolyának* és a kamarásunknak, *Orosz Annának* az év során nyújtott önzetlen segítségét!

Kérem a tisztelt Közgyűlést, hogy fogadja el jelentésemet!

H. Hubert Gabriella
EKE elnök

TITKÁRI BESZÁMOLÓ

Tisztelt Közgyűlés!
Egy esztendővel ezelőtt a váci konferencián találkoztunk ilyen ünnepélyes körülmények között.

A váci konferenciát nagy szakmai érdeklődés kísérte, ez a résztvevők számára is megmutatkozott. Aki velünk volt, sok érdekes előadást hallhatott és a katolikus múltban gazdag város nevezetességeit is megtekinthette. Köszönet az akkori házigazdáknak!

Éppen Vácott ültünk le elnök asszonnyal és a sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény Könyvtára képviselőivel, hogy az idei konferencia lehetőségéről beszéljünk.

Mindnyájunk nevében mondhatom, hogy nagy érdeklődéssel tekintünk a következő bő két és fél nap eseményei elé.

A két EKE konferencia közt eltelt év fontosabb titkári teendőiről szeretnék a közgyűlésnek beszámolni.

2014. július 15-én az EKE irattárát átköltöztettük a Magyar Unitárius Egyház Dr. Szent-Iványi Sándor Gyűjteményébe. Könyvtárunk tartalékpalcain helyeztük el a régebbi iratokat, otthont adva ezeknek a dokumentumoknak az Üllői úti evangélikus központi épület felújítása idejére.

2014. október 13-án az elnökségi ülésen a sárospataki konferencia előkészítési feladatait, felelőseit jelöltük ki, áttekintettük az EKE pénzügyi helyzetét. Az Unitas és az EKE honlapjának felújítását is megtárgyaltuk, valamint a régi hagyományos Szomszédolás újra indítását készítettük elő.

Első alkalommal a szomszédokat fogadta a Piarista Központi Könyvár és a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára. Köszönjük az emlékeztető, jól sikerült fogadást Török Beáának és Baranya Péterének!

November 24-én elnök asszonnyal Sárospatakra utaztunk a konferencia helyszíneinek megtekintésére, a szervezőkkel, mára már házigazdálkkal történő egyeztetésre.

2015. február 26-án ismét „szomszédoltunk”, ezúttal az Országgyűlési Könyvtárban jártunk, ahol a Hungaricana Közgyűjteményi Portállal ismerkedhettünk és körbejártuk a könyvtár patinás gyűjteményeit, helyiségeit.

2015. március 3-án elnökségi ülést tartottunk, melyen megvitattuk az új EKE-logó változatait, a sárospataki konferenciára beadott pályázatot ismertettük az elnökségi tagokkal, majd a konferencia szervezését tárgyaltuk.

Áprilisra elkészült az új logó, amellyel már a tisztelt Közgyűlés is ismerkedhet. Szintén ebben a hónapban küldtük ki sárospataki konferencia

előzetes programját és a jelentkezési lapokat az EKE rendes és pártoló tagjainak.

Ebben a hónapban, **április 24-én** a Könyvfesztivál egyik szakmai programja volt az Arcanum Adatbázis Kiadó által rendezett *Hungaricana, a Közgyűjteményi Portál* című digitalizálási konferencia, melyen az elnökség három tagja vett részt. Az előadáson az eddigi tartalmakat ismerhettük meg számokban és szakmai előadásokban. Az Arcanum Kiadó képviselője sárospataki konferenciánk előadó vendége.

A májusi – júniusi napok levélváltásokkal, a jelentkezési lapok gyűjtésével, összegzésével, a program pontosításával teltek.

A tavalyi titkári beszámolómban kitűztem egy feladatot: „Ismerjük meg egymást jobban!” Ne csak évente egyszer találkozunk! „Hívjuk meg egymást a rendezvényeinkre” – hangzott el a 2014. évi elnöki beszámolóban is. Ha visszatekintünk az eltelt egy esztendőre látjuk, hogy a levelezőlistára sok tagintézmény feltette rendezvényeinek programját, ünnepi eseményei meghívóját.

A szomszédolások alkalmával egy év alatt három intézményt ismerhettünk meg közelebről. Együttműködő partnereinket köszönet illeti.

A honlapunkon követhető az EKE tevékenysége, közöljük a híreket, eseményeket.

Továbbra is várjuk az egyházi könyvtáros kolégák megkeresését, ötleteit, hogy egyházi szakmai, kollegiális és baráti kapcsolataink tovább épülhessenek. Ehhez titkárként minden segítséget szeretnék megadni.

Beszámolómat most is egy jól ismert idézettel zárom:

„A tagok egyenlőképpen egymásért szorgalmasok lévén a testet táplálják”. (1Kor 25.)

Béres-Muszka Ibolya
EKE titkár

KAMARÁSI BESZÁMOLÓ

Tisztelt Közgyűlés, Kedves Kollégák!
Kamarási beszámolóm az előző évekhez hasonlóan két részre osztható.

A kamarási jelentés mindig két fél év elteltével, azaz az év közepén történik, így mindenkinek úgy átláthatóbb, ha a találkozásaink közti időszakot öleli át ez az összefoglaló. Ellenben a pénzügyi zárások a naptári évvel történnek, így a kimutatást, egy-egy év teljes elteltével lehet mérvadónak tekinteni.

Így először a **2014. évről** szeretnék beszélni.

Ahogy a közgyűlés elején kiosztott borítékban megtalálható írásos beszámoló mutatja, 2014-ben 3.459 eFt volt a **bevételünk**. Ennek közel fele tagdíjakból, nagyobb része támogatásokból (EMMI, NKA, pártolói tagságból, egyéni adományokból és a konferenciadíjakból) folyt be.

Kiadásunk 2.892eFt volt – ez a nagyságrendileg elenyésző napi működési költségeken túl (amit javarészt a tagdíjak fedeznek) két fő tételből tevődik össze: a váci közgyűlésünk és konferenciánk költségeiből, valamint a közös katalógus fenntartásából és a honlap fejlesztés költségeiből.

Az elmúlt évi közgyűlés óta két lezárt és két nyertes pályázatunk volt, mindkettő az NKA-tól kapott támogatás. Ahogy az előzőekben is

elhangzott, 2014-ben a váci konferenciára és honlap fejlesztésre részesültünk támogatásban. Mostani együttlétünkre pedig 907e Ft-ot ítél meg az NKA Igazgatósága.

Szintén ehhez kapcsolódik, hogy a tavasz folyamán volt egy pénzügyi ellenőrzésünk az NKA-tól. A vizsgálat tárgya csak pénzügyi volt, de a szakmai eredményesség felől is érdeklődtek. A vizsgálandó anyag a 2013-as pápai közgyűlés és konferenciára kapott 600e forint támogatás elszámolása volt, ami a benyújtott iratmások eredetijén túl az egyéb költségek kiadását igazoló dokumentumok bemutatását és azok szignálását jelentette. A vizsgálat a Ráday Gyűjteményben történt, ahol az NKA ellenőrén és az EKE kamarásán túl az EKE elnöke, Hubert Gabriella is jelen volt. A vizsgálat során mindent rendben lévőnek találtak. E vizsgálat haszna volt az is, hogy két dologban is megerősítést kaptunk. Egyfelől, hogy hasznos és szükséges az EKE működése és forgolódása, valamint ekkor biztattak arra, hogy továbbra is nyújtsunk be támogatási igényeket, azaz pályázatokat az NKA-hoz.

*Orosz Anna
EKE kamarás*

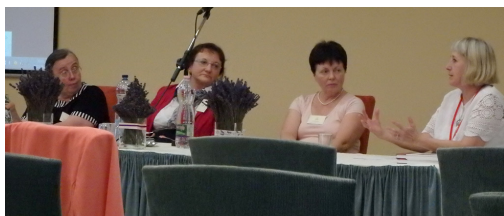

EKE – 2015 – SÁROSPATAK

KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS ÉS KONFERENCIA

Június 29-én, az EKE közgyűlése után **Kerekasztal** beszélgetés vette kezdetét: Könyvtárosi (egyházi könyvtárosi) életpálya-modell – címmel. *Barátné Dr. Hajdu Ágnes*, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke, *Asványi Ilona*, a pannonhalmi Főapátsági Könyvtár helyettes vezetője, *Dr. Kührner Éva*, a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola főkönyvtárosa és *Dr. Hubert Gabriella*, egyesületünk elnöke folytattak eszmecsere-t, amelybe a résztvevők is bekapcsolódhattak. A beszélgetés során kiderült, hogy hasonló problémákkal küzdünk, de az egyházi könyvtárakban meg tapasztalható működésbeli különbségekre is fény derült. Olyan kérdések merültek fel tehát, amelyek egyaránt érintik a világi könyvtárakban és a saját könyvtárainkban tevékenykedő kollégák, vagyis mindannyiunk életét. Mint elhangzott: elindult egy, a pedagógusokéhoz hasonló, könyvtárosi életpálya-modell kialakítása. Az eredmények a nagyobb közönség számára még nem ismertek, de az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a könyvtári szakértők közötti tárgyalások eredményeképp létrejött modell mindenestre reménykedésre ad okot.

Másnap szakmai konferencia kezdődött, **„Digitális tartalmak és szolgáltatások az egyházi és világi könyvtárakban”** címmel. Elsőként *Dr. Tüske László*, az OSZK főigazgatója tartott előadást, „Digitális tartalomszolgáltatás és jövőkép az Országos Széchényi Könyvtárban” címmel. Ennek során a meglévő szolgáltatások és a jövő

szolgáltatásainak ismertetése mellett az előadó aggodalmának adott hangot, hiszen mind finansziális, mind technikai problémák nehezítik ezeknek a szolgáltatásoknak a fenntarthatóságát és működését.

Ezt követte *Dr. Monok István* „Csak közösen van értelme: A Kárpát-medence régi könyves adatbázisa” címmel elhangzott előadása. Ebben megismerkedhettünk különböző adatbázisokkal, illetve a már ismertek jelenlegi fázisaival. Így az egyházi könyvtárak anyagának feldolgozására hivatott *Eruditio*val, mely új felületet kapott, vagy a *MOKKA-R* régi nyomtatványok adatbázisával. Mindkét rendszerben az igen sokrétű keresési lehetőség biztosított, ezáltal széleskörű statisztikai és egyéb lekérdezési metódusokkal bír. Szó esett a különböző könyvsorozatokról is: például a magyar nyelvűek közül a Könyvtártörténeti Füzetek 13 kötetéről, a Kárpát-medence koraújkori könyvtárainak 9 kötetéről vagy az idegen nyelvűek közül az Armenian cultural heritage in the Carpathian Basin-ről, melynek eddig egy kötete jelent meg, de már jelenleg is több újabb kötet vár kiadásra.

Dr. Koltay Klára: „Digitális tartalmak, re-

pozitívum a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárában” címmel elhangzott előadásában a Debreceni Egyetem elektronikus Archívumával (DEA) ismerkedhettünk meg részletesen. Ezen belül szó esett a gyűjtött digitális tartalmakról, a digitális raktár jellemzőiről: a repozitívum DSPACE alapú, ami minden digitális tartalom gyűjtőhelye az egyetemen és a metaadatokat Dublin Core formátumban tartalmazza. Az egyes tételekhez különböző fájlokban kapcsolódnak a verzió információk, a nyers képek és a különböző felbontású tartalmak, akár pdf-ek, akár a szöveges állományok a keresés megkönnyebbítéséhez. Nem ez az elsődleges szolgáltatói felület, de messzemenően kiszolgálja és segíti a könyvtári munkát és az egyetem tevékenységét egyaránt. Teszi mindezt különböző hozzáférési szintekkel, melyek a felhasználói felületen és a backend oldalon gyűjteményi és egyedi módon, tehát tételek szintjén is konfigurálhatók. Ízelítőt kaphattunk továbbá a keresés, a leírás alapelveiből és a szolgáltatási környezet struktúrájából is. Összegzésként pedig elhangzott: a repozitívum már önmagában is fontos funkciókat lát el azáltal, hogy tárol, a hozzáférést kontrollálja, a feltöltési munkafolyamatokat szabályozza és delegálhatóvá teszi. Mindezek alapján érdemes a határait tágítani és kialakítani köré a specializált szolgáltatói felületeket.

A kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet digitális adattárát mutatta be előadásában *Dr. Kurta József*. Szó esett az adattár létrejöttének körülményeiről, az annak során zajló munkafolyamatokról és az előadó reményének is hangot adott annak tekintetében, hogy az adatbázis hamarosan az interneten is hozzáférhetővé, kereshetővé válik.

Dr. Somfay Örs, az Arcanum munkatársa, „Az egyházi gyűjtemények dokumentumainak digitalizálása, szolgáltatása és publikálása a Hungaricanán” címmel tartott előadásában rávilágított, hogy ez a kezdeményezés már abban is különbözik az eddigiektől, hogy sok intézmény együttműködésével jött létre, melyek a könyv-

tári, levéltári és múzeumi szcéná egy igen jelentős szeletét reprezentálják, sokszínűen. Több kisebb-nagyobb projektet összefogva egy közös felületen, közös keresési lehetőséggel. Ily módon tehát a Hungaricana egy sok éves, tudatos építkezés eredménye, mely mintegy 150 intézmény alulról induló együttműködésének szerves fejlődéseként jött létre. Az adatbázis már indulásakor is több millió rekordot, igen sokféle dokumentumtípust, számtalan formátumban tartalmazott, azóta is dinamikusan fejlődik. Mindez egy nagy sebességű és hatékony keresőprogram segítségével használható, ami több, az eddig ismertektől eltérő, különleges keresési lehetőséget is biztosít a felhasználóknak. Az egyik ilyen a georeferált térképek keresési és megjelenítési lehetősége.

Ehhez kapcsolódott *Ungvári Zsuzsanna*, az ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék tanársegédjének: „Térképek digitalizálása” című előadása. Ebben bepillantást nyerhettünk a térképek digitalizálásának szép, ugyanakkor mind technikai és tartalmi, mind elméleti szempontból sem egyszerű munkafolyamataiba. Bemutatta az Egyetemi Digitális Térképtárat, melynek 12.000 digitalizált tételéből már 9.600 adatbázisba is bekerült, különféle térképcsoportok szerint. A továbbiakban szó esett a digitális térkép-tár tervezéséről és kivitelezéséről is, például olyan különlegességekről, mint a Virtuális Glóbuszok Múzeuma vagy a dombortérképek virtuális megjelenítési lehetőségei.

A szünetekben a PEDRO Kft. könyvszkennerek bemutatóit tekinthették meg az érdeklődők.

Balogh Ferenc
Főgyűházmegyei Könyvtár, Eger

EKE – 2015 – SÁROSPATAK

HARMADIK NAP - 2015. JÚLIUS 1.

Az EKE találkozó harmadik napján – immár hagyományosan – szakmai délelőtt és ki-rándulás volt a program.

Július 1-jén délelőtt folytatódott a **Digitális tartalmak és szolgáltatások az egyházi és világi könyvtárakban** című konferencia.

Először *Nyirán János* (Görögkatolikus Egyházművészeti Gyűjtemény – Nyíregyháza) mutatta be a görögkatolikus egyházi gyűjteményeket. Ez az előadás azért is izgalmas és érdekes volt, mert a magyarországi görögkatolikus egyházban éppen jelentős jogi, szervezeti és intézményi átalakulás folyik. 2015 márciusában Ferenc pápa metropolitai székké emelte a Hajdúdorogi Egyházmegyét, élére Kocsis Fülöp eddigi hajdúdorogi püspököt nevezte ki. A döntés értelmében a görögkatolikus egyház önálló egyházzá vált. Eddig az esztergom-budapesti érsekségnek alárendelt egyház volt, mostantól közvetlenül a pápa alá tartozik. Magyarországnak 2015 márciusáig csak egy görögkatolikus egyházmegyéje volt, a hajdúdorogi. A szervezeti átalakítás következtében a magyarországi Görögkatolikus Metropóliához a Hajdúdorogi Főegyházmegye, a Nyíregyházi Egyházmegye és a Miskolci Egyházmegye tartozik. Gyűjteményi szempontból a magyarországi görögkatolikus egyházhoz a következő intézmények tartoznak: a Hajdúdorogi Főegyházmegyéhez a Görögkatolikus Püspöki Levéltár és a Görögkatolikus Egyházművészeti Gyűjtemény, Nyíregyházán, a Miskolci Egyházmegyéhez a Miskolci Apostoli Exarchátus Levéltára, Miskolcon és – a papképzés miatt – közvetlenül a Metropólia alá tartozik a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára, Nyíregyházán.

Nyirán János beszélt *a már eddig is működő és újonnan létrehozott egyházi gyűjteményekről, működésükről.*

A második előadóként *Gordán Edina*, a

nagyenyei *Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár* könyvtárosa szolt a gyűjtemény *múltjáról és jövőbeni feladatairól*. A könyvtár és kollégiumot Bethlen Gábor alapította 1622-ben, Gyulafehérváron. 1662-ben Apafi Mihály fejedelem Nagyenyre költöztette. 1707-ben a könyvtár nagy része elpusztult, majd 1849-ben is feldúlták a kollégiumot és könyvtárat. A gyűjteményt 1948-ban államosították, és 2005-ig a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár fiókkönyvtáraként működött. 2005-ben az Erdélyi Református Egyházkerült visszaigényelte. 2009-ben, amikor az EKE találkozója Gyulafehérváron volt, meglátogattuk a nagyenyei kollégiumot és könyvtárat. A könyvtár vezetője az elmúlt években többször is részt vett az éves összejöveteleken. A nagyenyei könyvtár 2014 óta tagja az egyesülésnek.

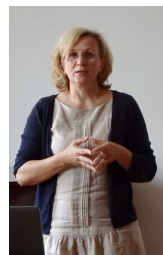
Ezután *Török Beáta* (Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára) *Nemzetközi (teológiai) adatbázisok. Elektronikus tartalmak – egyházi könyvtárak* című előadásában mutatott be fontos, különösen is az (egyházi) felsőoktatási könyvtárak számára hasznos nemzetközi (teológiai) adatbázisokat. Beszélt az információ elérésével kapcsolatos, változó olvasói igényekről, a tájékozódást segítő pontokról, az egyházi könyvtárak tapasztalatairól, az ingyenesen elérhető adatbázisokról, a magyarországi lehetőségekről, és könyvtáraink feladatairól.

A délelőtt második felében *Kövecs Il-dikó* (Gál Ferenc Főiskola Könyvtára) ismertette *a folyóiratok gyarapítási stratégiá-*

ját az egyházi könyvtárakban. Szólt a 2004-ben létrejött, a Szegedi Hittudományi Főiskola könyvtárosai által koordinált folyóiratos munkacsoport tevékenységéről, a 2006-ra elkészült periodika-lelőhely jegyzékről.

Elmondta, hogy az együttműködés ezután sajnos abbamaradt, de 2015-ben újraindult. Az új felmérés megmutatta, hogy az egyes könyvtárakban az elmúlt tíz évben is folytatódott a folyóiratok feldolgozása és feltárása, ha nem is szervezeten, de az egyes könyvtárak között most is működik a tájékoztatás jellegű kapcsolat és az elektronikus cikk-küldés. Utalt arra, hogy a munkacsoport jellegű vagy más formában megvalósuló együttműködés segítheti a könyvtárak gyűjtőköreinek és beszerzési politikájának összehangolását, de a rendszeres tartalomjegyzék szolgáltatás vagy akár – saját kiadványok esetén – a digitális tartalomszolgáltatás már most megvalósulhat.

Rendkívüli, a programban eredetileg nem szereplő felszólalóként *Villám Judit* (Országgyűlési Könyvtár) ismertette a 2015-ben ötödik alkalommal meghirdetett a „*Könyvtár; ami összeköt*” – *Kárpát-medencei fiatal magyar könyvtárosok együttműködése* című programot. Az Országgyűlés elnöke, Kövér László által kiírt pályázatra Horvátországból, Magyarországról, Romániából, Szerbiából, Szlovákiából, Szlovéniából, Ukrajnából lehet jelentkezni. A program célja a Kárpát-medencei fiatal magyar könyvtárosok közös munkavégzésének, tapasztalatcseréjének, szakmai együttműködésének elősegítése, támogatása. A résztvevőknek az Országgyűlési Könyvtárban eltöltött egy hónap során lehetőségük nyílik a könyvtár állományának, szolgáltatásainak, működésének megismerésére; gyakorlati munkavégzésre, saját szakmai tevékenységük bemutatására; kapcsolatépítésre; közös szakmai együttműködési projektek ki-

dolgozására, illetve azokban való részvételre. A programban kirándulás is szerepel. 2014-ben a Ráday-könyvtárban és Pannonhalmán jártak a fiatal könyvtárosok.

Ezután *Baranya Péter* (Piarista Központi Könyvtár) számolt be az *Unitas és az EKE honlap harmonizációjáról*. Az egyesület 500eFt támogatást nyert a honlap megújítására. Az új honlap akár kis adathordozón is elérhető, megnézhető, jól használható. 2015-ben elkészült az EKE logója is. Az egyesület tagsága a sárospataki összejövetelen ismerte meg az új emblémát.

A szakmai nap záró előadását *Szabó Irén* tartotta, vendéglátó intézményünk, a sárospataki *Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény munkájáról*. A Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény Kuklay Antal kezdeményezésére alakult 1967-ben, a sárospataki Római Katolikus Plébánia könyvtárából, levéltárából, és műtárgygyűjteséből. Először az Egri Főegyházmegyei Könyvtár fiókkönyvtáraként, majd önálló vegyes gyűjteményként működött. 2008-tól az egyházközség egykori elemi iskolájának épületében, a Szent Erzsébet Házban helyezték el.

A helyi egyházközség műtárgyai képezik a muzeális gyűjtemény törzsanyagát, mely harmincéves gyűjtőmunka eredményeként kibővült az Abaúj és Zemplén plébániáinak használaton kívüli liturgikus felszereléseivel, régi könyvekkel és irataival, hívek és pártfogók ajándékaival és vásárlásokkal, papi hagyatékokkal. A Gyűjtemény könyvtára szerepel a nyilvános könyvtárak jegyzékén. Fő gyűjtőköre: vallás és vallástudomány, zempléni helyismereti irodalom, valamint a Szent Erzsébettel és a Rákóczi családdal

kapcsolatos szakirodalom. A könyvgyűjteményt a sárospataki jezsuiták és a Trautsohn, Bretzenheim, Windischgrätz családok, valamint a plébánosok hagyatéka alapozta meg. A szerzetesrendek 1950-es feloszlatása után újabb jelentős anyaggal, köztük ösnyomtatványokkal bővült. A könyvtár az Egri Főegyházmegye papsága számára teológiai szakkönyvtár funkciót is ellát. Biztosítja a szakirodalmat a Főegyházmegye igehirdetői és lelkipásztori tevékenységéhez, vállalja a tudományos tájékoztató szolgáltatást, a híveket ellátja lelkiségi irodalommal, valamint közművelődési szerepet tölt be a város kulturális életében és az idegenforgalom kiszolgálásában.

A három napos összejövetelt a szokásos szakmai kirándulás zárta. Széphalmon a Magyar Nyelv Múzeumát és a Kazinczy-mauzóleumot néztük meg, Sátoraljaújhelyen a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár Sátoraljaújhelyi Fióklevegtárát, melyben egykor Kazinczy is dolgozott, és a görögkatolikus templomot.

*Ásványi Ilona
Főapátsági Könyvtár*

MKE VÁNDORGYŰLÉS – 2015 – SZOLNOK

47. VÁNDORGYŰLÉS – 2015. JÚLIUS 16-18.

Július 16-17-én a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Szolnokon rendezte meg hagyományos éves vándorgyűlését, idén a 47.-et. Az előadásokat, programokat szervező témát „A minőség dinamikája: a fejlődő könyvtár” mottó foglalta össze. Az országból mintegy 700 könyvtáros, az Egyesület tagjainak harmada jött el, emellett a határon túli szervezetek is képviselték magukat.

Az első nap délelőttjén, a hivatalos megnyitó előtt meghallgathattuk az *ExLH szakmai előadását* két újabb termékéről: az ALMA könyv-

tári menedzsment rendszerrel, illetve a PRIMO közös kereső felületről. Hazánkban ez utóbbit jelenleg egy könyvtár, a *Zeneakadémia* gyűjteménye használja, így az általános ismertetőt követően a keresési példák is ebből az adatbázisból kerültek ki.

A hivatalos megnyitón a szokásos köszöntések hangzottak el, amelyek között hallhattuk *Závogyán Magda* helyettes államtitkár bevezető szavait is. A helyettes államtitkár kiemelte az MKE-nek a kulturális alapellátásban a rendszer-váltás óta folyamatosan betöltött fontos szerepét.

A kulturális alapellátás fogalmát napjainkban az egészségügyi alapellátáshoz hasonlóan értelmezi a kormányzat: olyan rendszer kialakítása a cél, amelynek keretében a legkisebb települések és a legszegényebb rétegek számára is elérhetővé válhat az alapvető minőségi kultúra. Ehhez szolgáltat alapul a közigazgatási rendszer átalakítása is. Ebben továbbra is fontos tényezőt jelentenek a könyvtárak, a könyvtárosok. Az előadó másrészt szólt a kulturális életpályamodellről, amelynek szerepelnie kell a többi életpályamodell mellett. Egyes kulturális területek (muzeális, levéltári, könyvtári), bár sokban hasonlítanak egymáshoz, az életpályamodell kidolgozásában eltérőek lehetnek, ezért szakágazatonként külön kell kidolgozni a modelleket. Ebben a könyvtárosok az élen járnak. A kormányzat elképzelései szerint 2016-ban bérpótlékot vezetnének be, 2017-től pedig már mindenhol az életpálya szerint alakulnának a fizetések.

A nyitó plenáris ülés szakmai előadását a *Manchesteri Egyetem könyvtárának egyik informatikusa* tartotta a könyvtár rendszerének megújításáról: az ALMA bevezetéséről és a használat első másfél évének tapasztalatairól. A 40 ezer hallgató tanulmányait biztosító egyetemnek 11 épületben található könyvtár, ezek a gyűjtemények a Talis Alto rendszerben működtek, amely meglehetősen bonyolult, 6000 szabállyal rendelkező szisztéma. 2009-ben egy külső cég átvilágítását követően határozták el, hogy új rendszert vezetnek be, így 2011-ben a pályázatok közül az ALMA-t választották. A szakmai területek szerint az egész projektet részterületekre, részfeladatokra osztották. Így példaként említette az előadó, hogy rengeteg hiba merült fel az adat-migráció során. Több területen is újra kellett gondolni a funkciókat, folyamatokat. Például áttekintették és egyszerűsítették a különböző kölcsönzési időket, így végül kétféle kategóriát állítottak fel. Az átalakítás során ki kellett alakítaniuk a „párbeszédet” az önkiszolgáló készülékek és az ALMA között.

Az előadás következő része a tanulságokat és

a tapasztalatokat elemezte. Az előadó kiemelte a kommunikáció fontosságát, illetve a tervezés időben történő elkezdésének jelentőségét. Az átszervezés tapasztalatai szerint lehetséges a munkák jobb elosztása, így megújultak az együttműködés lehetőségei a könyvtáron belül és kívül (így pl. más, az ALMA-t használó egyetemi könyvtárakkal). Érdekes volt hallgatnunk a nem informatikus és nem könyvtáros munkatársak véleményét is, amelyek sok pozitív megjegyzést tükröztek. Természetesen a bevezetés óta eltelt két év még nem ad elég időt a tapasztalatok összesítéséhez.

A befejező részben a változtatással, mint eseménnyel kapcsolatos tanulságokat, megfigyeléseket összegezte az előadó. Jelentős volt a folyamatok egyszerűsítése, az egésznek nagyobb hatása volt, mint amire számítottak, az átállás során új képességeket, új tudásokat sajátítottak el.

Az egész előadás hosszú és bonyolult folyamatot, ca. 5 év időszakát ölelte fel, így kevés volt benne a konkrétum, a nagy vonalak és inkább az általánosságok szintjén mutatta be a könyvtári rendszer megújítását. Az angol nyelvű előadást nagyszerű fordításban hallhattuk.

Az úgynevezett kisplenáris ülésén a **Hungaricana 2.0 adatházis** bemutatója zajlott. A jelenlegi anyag mintegy 40 TB. Részletesebben a levéltári portálról és az önálló térképadatbázisról hallhattunk.

A szekcióülések közül – szubjektív módon – **a helyismereti könyvtárosoknál** hallgatott két előadást szeretném kiemelni. A szabad, nyílt forráskódú szoftvekről a SZTE Klebelsberg Könyvtár munkatársai (*dr. Kokas Károly és Sándor Ákos*) beszéltek. Felhívták a figyelmet a NIIF IPSZILON-szemináriumaira és ezeknek a NIIF Videotoriumában meghallgatható előadásaira.

Másodikként *dr. Toma Katalin* előadásáról, a CO:OP projektről, és annak „topothek” programjáról szeretnék szólni. A projekt célja a levéltári anyag hozzáférhetővé tétele a nagyközönség számára, ennek kapcsán digitalizálás, informati-

kai háttér fejlesztése az ifjúság, az oktatás bevonásával. Így a történelem aktív alakítói közelebb hozhatók a történelmi emlékezet őrzőihez.

A projekt több munkacsomagból áll, ezek egyike a tophetek program, amely valójában egy virtuális archívum. Ez először egy bécsi műgyűjtő magánkezdeményezéseként indult el, amely a Prater-rel kapcsolatos információkat, dokumentumokat osztott meg a nagyközönséggel. A program különösen alkalmas arra, hogy kisebb közösségek (pl. falvak, városrészek), civil szervezetek a saját történelmüket, életüket, az erről szóló dokumentumokat közkinccsá tegyék. Ez az archívum nem tudományos igénnyel készül, egyszerű kereshetőséget biztosít. Különböző dokumentumtípusokkal lehet feltölteni, az adatok közösségi szinten is kiegészíthetők. Az európai uniós, több ország közös részvételével elindított pályázati program, amelyben Magyarországot Budapest Főváros Levéltára képviseli, lehetőséget ad arra, hogy az alapelképzelés nagyobb területekre, más célközönségre is alkalmazható legyen.

A Szolnoki Főiskola terei, aulája tágas, mégis koncentrált helyet biztosítottak a vándorgyűlés számára, így a kiállítók is, a résztvevők is megtalálták a számukra fontos bemutatókat, előadásokat. (Néhány kép a vándorgyűlésről: http://vandorgyules.vfmk.hu/?page_id=825.) A kiegészítő programok egyikeként egy helytörténeti történelem tanár jóvoltából pompás városvezetésen vehettünk részt, megcsodálhattuk a néhány éve átadott gyaloghídat, amely formájával a légies, könnyed szárnyú tiszavirágot idézi. A vándorgyűlés ideje alatt (is) nagyszerű volt az idő, melyet még a pénteki baráti találkozó előtt és alatt egy jókora zápor sem zavart meg, (amely aznap valószínűleg csak Szolnokon volt), inkább felfrissítette a levegőt.

A 2016-ban sorra kerülő, 48. vándorgyűlés megrendezését **Veszprém** vállalta el.

Gulyásné Somogyi Klára

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Könyvtára

SZAKFELÜGYELETI VIZSGÁLATOK

A nyilvános könyvtári alapkövetelmények és alapfeladatok teljesítésének és a fenntartói nyilatkozatban vállaltak megvalósításának ellenőrzése

Az EMMI Közgűjteményi Főosztálya koordinálásával 2014-ben elindult a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről szóló 120/2014. (IV. 8.) Korm. rendeletben foglaltak szerint a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvényben előírt nyilvános könyvtári alapkövetelmények és alapfeladatok teljesítését és a fenntartói nyilatkozatban vállaltak megvalósítását ellenőrző szakfelügyeleti vizsgálat.

2014-ben egy egyházi intézményt érintett a vizsgálat, a szegedi Gál Ferenc Főiskola Könyvtárát. A szakfelügyeleti látogatás után Kövécs Ildikó, a könyvtár vezetője, EKE elnökségi tag, szakmai konzultációt javasolt a nyilvános egyházi könyvtárak számára. Dr. Hubert Gabriella elnök asszony a sárospataki összejövetelen az EKE 2015-re tervezett programjai között említette a szakmai nap tervét, melynek központi témája a Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer (KKÉK) és a minőségbiztosítás lesz. Ezen a konzultáción szó lesz majd az egyházi könyvtárakban idén induló, a nyilvános státuszra irányuló szakfelügyeleti vizsgálatokról is.

Az EMMI Közgűjteményi Főosztálya 2015-ben 15 nyilvános egyházi könyvtárat vett fel a vizsgálandók közé, és a korábbi szakfelügyeleti munkát végző kollégákat (Ásványi Ilona, Baranya Péter és Kövécs Ildikó) kérte fel a vizsgálatok elvégzésére.

A szakfelügyelők szeptember 9-én szakmai konzultáción vettek részt, melyen Fehér Miklós (OSZK KI – MKE), Mender Ibolya (OIK ny. igazgatója), Szabolcsiné Orosz Hajnalka (a pécsi megyei könyvtár volt igazgatója – a Baranya megyei KSZR irányítója) számoltak be az első év tapasztalatairól, majd Dr. Tóth Elek, Sörény Edina és Dr. Kenyéri Katalin (EMMI- KFÁ - Közgűjteményi Főosztály) tájékoztatták a résztvevőket a munkáról. A szakfelügyeleti vizsgálatok ütemterve a következő:

A szakfelügyelők szeptember folyamán felkeresik az adott könyvtárak vezetőjét és fenntartóját,

időpontot egyeztetnek az októberben és novemberben elvégzendő munkáról. A vizsgálat során a szakfelügyelők meglátogatják a könyvtárat és részben a könyvtár vezetőjével történt beszélgetés, részben helyszíni tapasztalataik alapján egy kérdőívet töltenek ki. Ha a fenntartó szükségesnek érzi, lehetőség van arra, hogy a vizsgálatot végző szakfelügyelővel megbeszélést tartson - személyesen.

A kitöltött kérdőívet mind a könyvtár vezetője, mind a fenntartó megkapja véleményezésre, majd a szakfelügyelő eljuttatja a minisztériumba.

Azt, hogy az adott könyvtár megfelel-e a nyilvános könyvtári státusz követelményeinek, egy külső bizottság fogja eldönteni részben a benyújtott kérdőív, részben az alapidokumentumok alapján.

A kérdőívhez csatolandó dokumentumok, melyeket a vizsgálatot végző szakfelügyelőknek is át kell tanulmányozniuk: Alapító Okirat, Szervezeti és Működési Szabályzat, Könyvtárhasználati Szabályzat, Gyűjtőköri Szabályzat, Munkaköri leírás, Küldetésnyilatkozat és a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről szóló 120/2014. (IV.8.) Korm. rendeletben megfogalmazott tartalmú Fenntartói nyilatkozat. Reméljük, hogy ezekkel az alapidokumentumokkal mostanra minden nyilvános egyházi könyvtár rendelkezik már, azok is, akiknél a 2006 és 2012 között lefolytatott vizsgálatok idején még nem voltak meg, vagy nem voltak rendben ezek a dokumentumok. A dokumentumok közül a Fenntartói nyilatkozat viszonylag új követelmény. Ennek elkészítéséről, formai és tartalmi követelményeiről a vizsgálatokban idén érintett könyvtáraknak segítséget adnak a szakfelügyelők, illetve erről is szót ejtünk majd az EKE konzultációs napon.

Az idei szakfelügyeleti vizsgálatokat **2015. december 20-ig** kell elvégezni és a szakfelügyelőknek a dokumentumokat benyújtani a minisztériumba.

*Ásványi Ilona
Főapátsági Könyvtár*

Bibliothèques Européennes de Théologie
European Theological Libraries
Europäische Bibliotheken für Theologie

BETH KÖZGYŰLÉS 2015 – BOLOGNA

2015 – 44TH ASSEMBLY BOLOGNA – „COPYRIGHTS AND OUR RIGHTS”

A teológiai könyvtárak európai egyesülete (BETH, <https://theo.kuleuven.be/apps/press/beth/>) tavalyi közgyűlésén megfogalmazta azt a sürgető feladatot, hogy bővíteni kell a tagságot az együttműködés kiterjesztése, az egyesület céljainak hatékony megvalósítása és a BETH fenntarthatósága érdekében. Ez egyrészt már létező nyugat-európai nemzeti szervezetek mobilizálását és a nemzetközi egyesületi munkába való bekapcsolását, másrészt nemzeti egyesületek létrehozásánál való bábkodást jelent, mégpedig olyan országokban, ahol már vannak teológiai könyvtárak, és tapasztalni is érdeklődést a BETH iránt, de még nem jött létre a nemzeti egyesület.

A 2015-ben Bolognában tartott közgyűlésen örömmel tapasztaltuk, hogy mindkét vonatkozásban történt előrelépés. Maga a házigazda olasz szervezet az ABEI (<http://www.abei.it/>) is kiterjedt tagsággal és gazdag tevékenységgel bír, mégis csak az elmúlt időben lett aktívabb a nemzetközi szervezetben. A tavaly már szép számban képviselt közép-kelet- és kelet-európai résztvevők száma és felekezeti megoszlása is gazdagodott: bukaresti pünkösdi, belgrádi ortodox fakultások könyvtárosai is megosztották tapasztalataikat a konferencián. A két különböző zágábi könyvtárát képviselő horvátországi kollégák pedig a 2017. évi közgyűlés és konferencia szervezését is magukra vállalták, reméljük, egyúttal a nemzeti szervezet megalapítására is sor kerül. Öröndöset továbbá, hogy nyugdíjas-ként egyre több egykori aktív egyesületi tag lesz egyéni tagja a BETH-nek.

Magyarul nehezen visszaadható szójátékban fogalmazta meg a BETH az idei konferencia címét (Copyrights and our rights). A szerzői jogok igen bonyolult kérdésköréből arra próbált választ keresni, hogy milyen jogok maradtak meg a gyűjtemények illetve a tudományos kommunikáció különféle szereplői számára, mekkora a törvényes és sikeres működésük keresztszeme.

A felütést Isabella Adinolfi Európai Parlamenti képviselő és Fulvio Sarzana szerzői jogi szakértő adták meg, akik a nemzeti szerzői jogi törvények európai harmonizációjának sikertelen állomásait elevenítették fel a közelmúltból, és sejthető lett az is, hogy a jogharmonizáció a szabad felhasználást és ezen belül a nyilvános könyvtárak általi felhasználást nem a megengedés, hanem a korlátozás, a szigorítás irányában egységesíti. Nosztalgikus vágyakozással tekintettünk vissza az Amerikai Egyesült Államok szerzői jogára a berni egyezményhez való csatlakozásuk előtti korszakból, amikor minden publikált mű alapértelmezetten szabad felhasználású volt, és csak az élvezett védelmet, amelyet alkotója regisztrált és fizetett is a jogi védelemért. Az előadók érintették a törvény területi hatályának a közös európai piacnak az ellentmondását, hogy a törvény szövege nem különbözteti meg az elektronikus könyvtárát, digitalizált dokumentumok dedikált hálózaton való megjelenítése tulajdonképpen nem javítja a hozzáférést. A törvény betartatásának sincsenek meg a megfelelő és hatékony eszközei digitális korunkban (pl. egy-egy interneten közzétett tartalomhoz való hozzáférés megaka-

dályozása a szolgáltató letiltásával gyakran még inkább növeli az érdeklődést az ott közzétett tartalmak iránt, amelyeket aztán új szolgáltatóhoz helyeznek át). Hálásan fogadtuk a programban olyan bolognai egyházi és városi könyvtárak meglátogatását, amely nélkül többnyire csak a frusztrációval maradtunk volna – a szerteágazó és ellentétes érdekektől feszülő szerzői jogi problémákat körüljáró előadások és esetleírások ugyanis a konferencia végén sem adtak túl biztató képet a területről és könyvtárosi esélyeinkről. Pedig éppenséggel talán még örülhetnénk is, hogy van olyan terület, és a szerzői jog területe éppen az, ahol nem kell lemaradásunkért pironkodnunk: ugyanazokkal az adottsággal és problémákkal élünk együtt, sőt a bíróságok talán kevesbszer hirdetnek ítéletet szerzői jogi perekben.

A BETH éves rendezvényén rendszeresen képviselteti magát több adatbázis kiadó vagy szolgáltató. A BETH AEÁ-beli testvérszervezete, az ATLA az idén adatbázisaik építésének szerzői jogi problémáiba engedett bepillantani, és az egyesületi munka új kezdeményezéseit is ismertették. Megismételtek például egy öt évvel ezelőtti felmérést a tagkönyvtáraikban dolgozók bérügyi helyzetéről, az eredményeket még ebben az évben publikálni fogják. Nemzetközi jelenlétük is egyre erősebb: harmadik világbeli könyvtárak IFLA konferenciákon való részvételét támogatják, teológiai szakkönyvek kihelyezésével, adományozásával foglalkoznak. Nemzetközi képzési program elindítását tervezik teológiai könyvtárosi szakterületen, jelenleg a képzési formák és tartalmak összegyűjtése és összehasonlítása folyik. Az igények és erőforrások felmérésében számítanak az EKE tagságára is (kérdőíveik kitöltésével), a megvalósításban a BETH is aktív részt vállal.

A De Gruyter két szerkesztője legújabb terveiket, sorozataikat mutatta be, jelen volt a JSTOR és az OCLC képviselője is. Véleményem szerint azonban a legérdekesebb (szponzori vagy más) prezentációt mégis a szervezők valamelyik

honfitársától szoktuk kapni. Az idén szerzői jogi tapasztalatuk és eredetiségük miatt a Casalini Libri vállalkozást találtam említésre méltónak. A cég tulajdonképpen egy „könyvtárellátóból” nőtt ki, az amerikai könyvtárak által képviselt piacra exportálják az olasz, a francia, a spanyol könyvkiadók termékeit, főleg a felsőoktatási és kutatókönyvtárak számára. Mivel többnyire nem túl tőkeerős, kisebb kiadókat képviselnek, magukra vállalták az amerikai piac elektronikus könyvek, kiadások iránti igényének kielégítését, így maguk is – az elektronikus verziók – kiadójává váltak, és ezzel egy összetett szerepkörrel bíró átmeneti ágenst hoztak létre a tudományos kommunikáció körforgásában.

A konferencia legemlékezetesebb előadását a jogász és teológus Clifford B. Andersontól hallottuk a szerzői jogi védelem és a személyhez fűződő jogok teológiai vonatkozásairól. Előadásában előbb a jogász nyilvánult meg: részletesen kitért az angol-amerikai és a kontinentális szerzői jogi törvény különbségeire, a könyvtárak digitalizálási projektjekben tapasztalt nehézségeire, az árva művek publikálása körül felmerülő buktatókra. Teológusként a Biblia, az egyház mint a Bibliát értelmező közösség, a teológia mint származtatott szövegegyüttes szerzői jogi vonatkozásait elemezte, egyháztörténeti perekből hozott példákat, illetve a szellemi tulajdonjog fejlődésének újabb állomását idézte meg. Érdemes a közeljövőben tanulmányként szakfolyóiratban napvilágot látó előadását és legfőbb szakirodalmi forrását is elolvasni. Peter Baldwin kötete *The Copyright Wars: Three Centuries of Trans-Atlantic Battle* 2014-ben jelent meg, és az amerikai könyvkiadók egyesülete dicséretben részesítette jogtudomány kategóriában.

Bálint Ágnes
Tiszántúli Református Egyházkerület
Nagykönyvtára

MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJA A RÁDAYBAN

Idén harmadik alkalommal csatlakozott a Ráday Gyűjtemény a Múzeumok Éjszakájához. Szeretjük, mert nincs kötelező jellege, észrevétlenül tanít és szórakoztat. A kulturális „gurmanok” ilyenkor kitartóan járják a rendezvény helyszíneit egész éjszaka.

A Biblia Múzeum adta a tematikát „**A teremtet világ**” címmel.

A könyvtárban a **200 éve született polihisztor, Ballagi Mór színes életútját** ismerhették meg látogatóink: a teológust, nyelvészt, királyi tanácsost, a pesti református teológiai akadémia alapító tanárát, az első zsidó akademikust. A „sem-miből” protestáns főiskolát alapító Török Pál és Székács József meghívta teológiai tanárnak, ő oktatta az ó-és újszövetségi exegézist, bibliai régészetet, filozófiát, héber, görög, német nyelveket.

Szegény zsidó családban *Bloch Mór*iként, Inócon született 1815. március 18-án. Édesapja révén kisgyermekként megismerkedett a héber nyelvvel és a Talmuddal. 1831-től a pápai Beth-Hamidrasban talmudtanítónak készült, valamint a nagyváradai iskolában filozófiát tanult. Pápán Tarczy Lajos filozófus, természettudós, a Református Kollégium tanára figyelt fel a tehetséges fiúra és rábeszélte, hogy iratkozzon be főiskolára, végezze el a filozófiát, hogy érettségit szerezhessen. Itt tanult meg tökéletesen magyarul, itt találkozott a református szellemiséggel, itt ismerte meg a hegeli filozófiát, itt szerzett filozófiai oklevelet 1836-37-ben.

1837-ben beiratkozott a pesti Institutum Geometricum-ba, mérnöki tanulmányokat folytatott. Vallási szűkkeblőség és türelmetlenség miatt diplomát nem kaphatott, minden szigorlaton megbuktatták. Házitanítóskodásból tartotta fenn magát. A „Hasznos Mulatságok” és a „Pesther Tageblatt” újságokban már rendszeresen írt, itt ismerkedett meg Vajda Péterrel.

1839-ben Párizsba költözött és az ottani egye-

temen folytatta tanulmányait. Párizsi tartózkodása alatt ült össze Pozsonyban az országgyűlés, melynek egyik témája a zsidók egyenjogúsítása volt. Az akkor már jó tollú újságírónak ismert Bloch Mórict 1840-ben Eötvös József báró biztatására felkérték egy cikk elkészítésére. Ekkor írta a „Zsidókról” című röpiratát, mellyel az országgyűlésben is elismerést keltett.

A röpirat fogadtatása alapján Eötvös József felkérte, hogy térjen haza és vegyen részt abban a programban, amellyel a magyar nyelvet a zsidóság körében akarták terjeszteni.

Hazatérve 1840-1841-ben kiadta a „Mózes öt könyvét”, mely kétnyelvűen, magyar és héber nyelven, kötetenként jelent meg. A fordítást a Talmudból vett magyarázatokkal látta el. A Tóra fordítása eredményeként a Magyar Tudományos Akadémia az akkor még Bloch Mórict levelező tagjává választotta, ezzel ő lett az első zsidó magyar akadémikus. Akadémiai székfoglalója a nyelvészettel foglalkozott. (1840-ben, 25 évesen a *Nyelvészeti nyomozások* címmel tartotta meg székfoglalóját.) 1841-ben imakönyvet készített „Izrael könyörgései egész évre” címmel. 1842-ben jelent meg az „Első jó sok (Jóshua)” könyve magyar fordítással. Nyelvészkedés mellett a vallási tudományok is érdekelték, ezért Németországba, Tübingenbe utazott és teológiát hallgatott, itt ismerkedett meg Székács Józseffel. 1843 májusában Nützingenben áttért az evangélikus vallásra. Az evangélikus hitét később református hitre cserélte és kálvinista lett.

1843-ban szerzett doktori képesítést, bölcsészdiplomát Németországban. Ekkor újra visszatért Magyarországra és Szarvason az evangélikus líceum tanára lett. Vajda Péterrel közösen – aki a „Zsidókról” című röpirathoz előszót írt – a környékbéli, nem magyar nyelvű településeken a magyar nyelvet igyekezett terjeszteni. A hitéletében következetesen kiállt az evangélikus és a református egyház egyesítéséért. 1845-ben

feleségül vette az előkelő, régi magyar nemesi családból származó Lehoczky Idát. 1847-ben kritikái jelentek meg a *Magyar Szépirodalmi Szemlében*.

Az 1848-as szabadságharc idején a forradalmi hadsereg Békés vármegyei ügyeit intézte. Nem-sokára honvédkapitányi rangot kapott és Aulich Lajos, majd Görgei Artúr mellett szolgált. Ott volt a világosi fegyverletételnél is. A szabadságharc bukása után Szarvasra internálták, a tanári foglalkozástól eltiltották. Kondoroson bérelt földet, gazdálkodott, így élt meg 1851-ig, amikor kinevezték a kecskeméti református teológiára, innét jött fel Török Pál hívására a pesti teológia tanárának. A dogmákhoz való ragaszkodást a keresztyénség megkövülésének és zsákutcájának tekintette. „A vallás ne dogmarendszer legyen, hanem a valláserkölcsei élet Jézus Krisztus szellemében történjen.”

Kamarakiállításunkon 4 tárlót rendeztem be a teológiai tanárnak, a fordítónak, teológusnak a szótár- és szöveggűjtemény készítő akadémikusnak, a folyóirat és protestáns naptár készítőjének személyes relikviák kíséretében. A szarvasi Vajda Péter Evangélikus Gimnáziumból kölcsönkaptunk egy 19. századi nagyméretű olajfestményt, a fiatal középiskolai tanár Ballagi-portréját, amely még a leszármazottaknak is meglepetésül szolgált.

Levéltárunkból értékes iratokat, leveleket kaptunk, az induló teológia tanrendjét, a teológiai tanár és folyóirat szerkesztő céljait és felkészültségét igazolandó. Ezekből az írásokból megismerjük a Protestáns Képesnaprát, a Családi Lap missziói és pártfogói szerepét:

„Multkori Pesten létem alakalmával ejtett biztató szavaitokra építve tegnap írtam alá egy szerződést, melynél fogva magamat egy országos protestáns naptár szerkesztésére köteleztem. Most rajtatok a sor, hogy adott szavakat beváltásotok s hogy Írjatok, ki is tűzöm, kívánatokat szerint, mit.”

„Kincstárban drágaságokat, becses gyöngyö-

ket és ritkaságokat Keres minden ember, s így készen lehetünk mi is a kérdésre: mik Lesznek a «Házi kincstárnak becsességei» Hogy a «házi kincstár» feladatának megfelelőhessen, két főnséges eszme lesz iránymutatója: Isten és haza, amaz, mint vallás, ez mint a társadalmi tudományok középpontja.”

A Protestáns Egyházi és Iskolai Lap (közismerten PEIL), a tudományos életben máig megkerülhetetlen folyóirat volt. Ez utóbbiból kiállított első kiadás Ballagi Mór Könyvtárából származó példány.

Gimnáziumi tankönyvei és szöveggyűjteményei mellett látogatóink megtekinthették A héber nyelv elemi tankönyvét, amely Prágában jelent meg 1856-ban. A nyelvtani rész után az „olvasókönyv szóelemző gyakorlatokkal” rész következik. A könyv megjelenése előtt a hallgatók saját jegyzeteket készítettek, kuriózum a kéziratárból előkerült héber nyelvtanfűzet: Héber nyelvtan (Dr. Ballagi Mór úrnál) 1854. Szűts Lajos tulajdona.

Mózes öt könyve mellett kiállítottuk **az első kétnyelvű imakönyvet**, melyet „**Izráel könyörgései egész évre**” címmel (**Pozsony, 1841.**) Rosenthal Móríc óbudaí tanító fordított, Ballagi öntötte irodalmi formába.

Kézbe vehették látogatóink szótárait, többek között „**A magyar nyelv teljes szótárát**” (I-II. Pest, 1866–73), a „**Magyar példabeszédek, közmondások és szójárások gyűjteményét**” (Szarvas, 1850.) A magyar–német és német–magyar szótárainak több kiadását szórakozva forgatták a látogatók, derűtséget váltottak ki a nyelvújítás korából megőrzött szavak. Ő maga is nyelvújító volt, nyelvújítási szavaiból néhány: testvér, fivér, nővér, jogász, kohász, régész, lelkész, jellem, erény, forgalom, esernyő, jelvény, stb.

Személyes tárgyaiból **útlevelét, kereszteleési okiratát, a kereszteleési liturgiát és keresztelei igéjét** is megtekinthették az érdeklődők.

A szarvasi gimnázium mellett az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem Könyvtárától, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltártól kaptunk kölcsön egy-egy kötetet, az eredeti kereszteleési

liturgiát az Evangélikus Országos Levéltár bocsátotta rendelkezésünkre. A személyes relikviákat Dr. Ballagi Farkas adta át. Köszönet érte.

Berez Ágnes és Borvölgyi Györgyi kolléganőm „**A Rádayak táguló világa**” címmel a műemlék könyvtár anyagából állított össze egy kisebb tárlatot. (Borvölgyi Györgyi beszámolóját a következő oldalakon tesszük közzé. A szerk.)

A Biblia Múzeumban „**Mint homokszemek a tengerparton**” (**1 Móz 22,17**) címmel a **Digital-sand** homok animációs előadást tartott, bevonva a közönséget közös improvizációval. Az előadásban olyan klasszikus bibliai témák jelentek meg, mint a teremtéstörténet, a kiűzetés a Parádicsomból vagy a Messiás érkezése, a Három Napkeleti Bölcs látogatása.

Meggyőződésem, hogy a Múzeumok Éjszakája soha nem teherként nehezedik ránk, hanem a szakmánk, hivatásunk örömteli része.

Kovácsné Pázmándi Ágnes

Dunamelléki Református

Egyházkerület Ráday Könyvtára

A RÁDAYAK „TÁGULÓ VILÁGA” MÚZEUMOK ÉJSZAKÁJA A RÁDAY GYŰJTEMÉNYBEN

A Ráday Gyűjtemény intézményei közül a Biblia Múzeum és a Ráday Könyvtár az idén is kapcsolódott programokkal és kiállításokkal a Múzeumok Éjszakája rendezvényhez. A Biblia Múzeum „teremtett világ” tematikájához kapcsolódott Berez Ágnes és Borvölgyi Györgyi által rendezett mini tárlat: „**A Rádayak táguló világa**” címmel. A cím ötletét Waczulik Margit szöveggyűjteménye, amely a 15-17. századi Magyarország tudományosságáról ad képet (*A táguló világ magyarországi hírmondói. Bp. Gondolat, 1984.*) adta. A Ráday család könyvtárából olyan műveket válogattunk, amelyek főként Európán kívüli, idegen országok, népek és kultúrák gazdagon illusztrált, 17-18. századi, német és francia nyelvű leírásai. Mini tárlatunkon a

felvilágosodás irodalmában – így az utazási irodalomban, útleírásokban – is gazdag gyűjtemény értékeiből mutattunk be néhányat. A Rádayak a 18. században tájékozódhattak az arab világban, Törökország titkaiban, a kínai és japán kultúrában. A nagy földrajzi felfedezések, gyarmatosítások eredményeként Európa látókörébe került amerikai kontinens és Afrika népeit és kultúráját leíró művek közül is válogattunk.

A teljesség igénye nélkül, íme egy-két, különböző szempontból figyelemre méltó szerző és kötet. **Johann Gottlieb Georgi** (1738-1802) német származású, Oroszországban tevékenykedő tudós műve (*Beschreibung aller Nationen des russischen Reichs...St. Petersburg, 1776-1777, 1780.*) az első vállalkozások egyikeként mutatta be

Oroszország népeit és nemzetiségeit. Egyidejűleg jelent meg német, francia és orosz nyelven. Ráday Gedeon könyvtárában megtalálható könyv az eredeti, német kiadás egy példánya volt. Amely egyébként négy kötetben látott napvilágot. 95 színezett rézmetszetes táblaillusztráció egészítette ki és tette teljesebbé az összegzett ismereteket. Főként C. M. Roth alkotásai az egyes népcsoportok viseletét és antropológiai jellemzőit női és férfi változatban – nem ritkán hátulnézetből is – bemutatták. Georgi művének a Ráday Könyvtárban található példánya került be a Magyar Digitális Képeknyvtár adatbázisába. **Carsten Niebuhr** (1733-1815) német matematikus és térképész 1761-1767 között részt vett az V. Frigyes dán király által szervezett Arábia Expedícióban. Ő volt a vállalkozás egyetlen túlélője, amelyet Lacza Tihamér szerint (<http://mek.oszk.hu/03900/03968/03968.pdf>) minden bizonnyal arab tudásának is köszönhető. Arábiában és a Közel-Keleten végzett utazásainak eredményeit 1772-ben, 1774-ben és 1778-ban megjelent munkáiban adta közre. A két kötetben kiadott *Reisebeschreibung nach Arabien und andern umliegenden Ländern* című műve az ókori írástörténet (ékírás, hieroglif írás) szempontjából is fontos munka. Ráday Gedeon példányának (a Koppenhágában megjelent első kötet) illusztrációit tekinthették meg az érdeklődők a Múzeumok Éjszakáján.

Joseph Anne-Marie de Moyriac de Mailla (1669-1748) mandzsu nyelvből fordította franciára egy kínai kormányzási mű kivonatait (*Histoire générale de la Chine, ou annales de cet empire. Paris, 1777.*), amely csak halála után jelent meg. A kínai-japán kultúrát bemutató tárlóban helyet kapott egy könyv Ráday Pál gyűjteményéből is, **Gottfried Wilhelm Leibniz** (1646-1716) *Novissima Sinica...*(Hannover, 1699.) című műve. Takó Ferenc *Leibniz Kínája* (http://www.eotvos.uszeged.hu/sites/default/files/muhelyek/quadrivium/2013Eotvozet_kotet0618_m.pdf) c. tanulmányában írt arról, hogy a szellemi kapcsolatot Kína és Európa között a jezsuita misz-

zionáriusok teremtették meg. Eerre jó példa a *Histoire générale...* fordítója, aki megismertette Európával az ókori Kína egyik nagy jelentőségű, történeti, politikai-filozófiai művét (*Su csing*). Mailla jezsuita hittérítőként tevékenykedett Kínában. Kang-hszi császár megbízásából rendtársaival feltérképezte a birodalmat, eredményeiket térképek formájában tették közzé. A *Novissima Sinica* is különböző tudósításokat tartalmaz a jezsuiták munkájáról. Leibniz műve nem gazdagon illusztrált, mégis helyet kapott a kiállításon. A polihisztor szerző Kína filozófiája (Európa és Kína egyenrangúságának hangsúlyozása, a kínai kultúra megismerésének pozitív hatása Európára), valamint a tulajdonos személye indokolta a választást, a kötet hiteles dokumentuma Ráday Pál széles körű szellemi érdeklődésének. Kulturtörténeti jelentőségű **Mary Wortley Montagu** (1689-1762) angol lady, diplomatafeleség levelezésgyűjteménye, amelyek darabjait férjével való törökországi tartózkodásáról és utazásairól írta rokonainak, barátainak. Levelezésének irodalmi változata nyomtatásban 1763-ban jelent meg angolul. Még ugyanabban az évben elhagyta a sajtót a mű francia nyelvű fordítása is. Ráday Gedeonnak értelemszerűen ez a kiadás volt meg (*Lettres, écrites pendant ses voyages en Europe, en Asie, et en Afrique a plusieurs personnes...relations intéressantes sur les moeurs et le gouvernement des Turcs...*Rotterdam, 1763.) Kéri Katalin tanulmánya (<http://kerikata.hu/publikaciok/text/viltormontagu.htm>) részletesen foglalkozik a háremek világát és az előkelő török nők életmódját először hitelesen leíró művelt ladyval és művével.

A Múzeumok Éjszakájára készített mini tárlatunk – szándékainknak megfelelően – újabb impresszióként szolgált Ráday Gedeon könyvgyűjteményéről, műveltségéről az érdeklődő közönség számára.

Borvölgyi Györgyi
Dunamelléki Református
Egyházkerület Ráday Könyvtára –
Könyvtári Intézet

ARS SACRA FESZTIVÁL - PÁPA - 2015

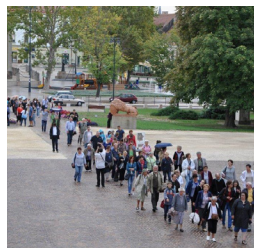
TÖBB MINT 800-AN AZ ARS SACRA FESZTIVÁL PÁPAI RENDEZVÉNYÉN

Óriási érdeklődés kísérte az Ars Sacra Fesztivál pápai programjait, melyeket a Pápai Református Gyűjtemények és a helyi református egyházközség közösen szervezett az elmúlt hétvégén. (2015. szeptember 19. – szerk.) Már a délelőtti zenés áhítatra szép számmal érkeztek érdeklődők, amelyen **Köntös László** gyűjteményi igazgató hirdette az igét és a pápai gyülekezet ifjúsági zenekara szolgált. Ezt követően a gyülekezet nagy várakozással telve indult el a „templomséta-körút”-ra, melyet **Mezei Zsolt** könyvtárvezető-helytörténész kollégánk vezetett. A rendhagyó séta a belvárosi műemlék templomok szent tereinek szépségét, művészeti irányzatainak sokszínűségét, történelmi múltját helyezte fókuszba. A körúton közel 150 látogató tartott velünk és csodálhatta meg a keresztyén kultúrában gyökerező művészi alkotásokat, építészeti remekműveket. Ugyancsak sokakat vonzott a Gyűjtemények egyházművészeti kiállítása, illetve a témához kapcsolódó kézműves foglalkozás, ahol mindenki egy-egy emléket, bibliai jelképes plakettet vagy egyházművészeti motívumot készíthetett magának. A nap megkoronázása és egyben méltó zárása volt **Steinbach József** dunántúli püspök lélekemelő igehirdetése, majd **Mészáros János Elek** református presbiter csodálatos énekhangját hallgathattuk. Vele együtt énekelve közösségben élhettük át a szakralitás erejét, ma is aktuális üzenetét. Hatalmas öröm számunkra, hogy a nap folyamán szervezett rendezvényeink látogatottsága 839 fő volt, ami egyértelműen bizonyítja, hogy napjainkban, amikor az értékek válságának időszakát éljük, egyre fokozódó igény mutatkozik a lelket tápláló és építő, minőségi kulturális rendezvények iránt.

Halászné Kapcsándi Szilvia

könyvtáros – múzeumpedagógus

Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei – Könyvtára, Pápa

KÁLDI-KÖTETBEMUTATÓ ESZTERGOMBAN

„Aranyalma ezüsttálcnán: ilyen a szó kellő időben kimondva” (Péld 25,11)

Az Ars Sacra programsorozathoz kapcsolódva kötetbemutatóra került sor az Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtárában. A gyűjtemény egyik becses kéziratát hasonlóan, bibliofil kiadásban jelentette meg a Pytheas Könyvmanufaktúra.

A **Káldi-biblia kézíratos töredékei** címet kapta a kötet (díszkiadásban és egyszerűbb kiadatokban is megjelent), mely Erdő Péter bíboros úr bevezető tanulmányát és a 15 papírlévelet tartalmazza.

Az eseményen megjelent Erdő Péter esztergom-budapesti érsek, Székely János esztergom-budapesti segédpüspök, az Esztergomi Hittudományi Főiskola rektora, Romanek Etelka, Esztergom város polgármestere, Dr. Völner Pál országgyűlési képviselő, illetve Kolek Ildikó, az Ars Sacra Alapítvány kuratóriumi tagja.

Dr. Székely János köszöntötte a jelenlévőket és röviden felvázolta a magyar bibliafordítások Káldi György-féle kiadása előtti történetét, majd rátért a Káldi-lapok jelentőségének bemutatására. Beszédében felhívta a hallgatóság figyelmét: az egyház mindenkorai nagyjai nemcsak lelkipásztorok, de koruk nagy gondolkodói, tudósai is voltak, ahogyan Aranyszájú Szent János vagy Szent Ágoston is.

Dr. Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek ismertette a Káldi-lapok megtalálását és magát a töredéket. Elmondása szerint könyvtári munkája során lett figyelmes egy, kívülről bolognai rotunda írással díszített kötet táblára, amelyen egy kánonjogi szöveg volt olvasható. Ez az írásforma az 1200-as évek végén, illetve az 1300-as évek elején volt szokásban, a keletkezési helye pedig Bologna és környéke tehető. További vizsgálatok során megállapítható volt, hogy egy kommentárokat (lectura) tartalmazó kötet tábláról van szó. A kibontás során

fedezték fel, hogy a kötet tábla kartonját a magyar nyelvű Káldi-töredék lapjai alkották, mindamellett kiderült az is, hogy Hostiensis, egy 13. századi kánonjogász lekturájára bukkantak. Ez azért is volt fontos felfedezés – világított rá Erdő Péter bíboros –, mivel egy ilyen szöveget kizárólag egyetemi közegben használtak, és az akkori Magyarországon, ahol egyetemi képzés jóformán nem létezett, nem is tesznek említést Hostiensis művéről és annak használatáról. A megtalált kötet táblán lévő szöveg azonban arra enged következtetni, hogy voltak olyan tudósok és műhelyek a középkori Magyarországon, akik és amelyek a legmagasabb tudományos igényteliséggel léptek fel.

A felfedezett Káldi-lapokkal kapcsolatban a bíboros rámutatott arra, hogy ezek voltaképpen a bécsi, Formika Máté által kiadott Biblia előzetes javításait tartalmazzák, amelyek a végleges kiadásba is bekerültek. A kézirat sajátossága továbbá, hogy vörös színnel írt, függőleges bejegyzéseket is fel lehet benne fedezni, amelyek Erdő Péter elmondása szerint a tördeléshez voltak szükségesek. A megtalált töredékek két teljes bibliai könyvet tartalmaznak, a Prédikátor könyvét és az Énekek énekét, illetve más könyvekből is jelentős szakaszokat. A szövegek vizsgálatával megállapítható, hogy többen is dolgoztak a Biblia fordításán, így egy korábban felvetett dilemma látszik kibontakozni, miszerint a Káldi-féle fordítás nem kizárólagosan Káldi György nevéhez fűződik. Figyelembe kell venni továbbá az 1600-as évek nyelvújító törekvéseit is – hangsúlyozta a bíboros –, amelyet magának Pázmánynak a műveit olvasva is észre lehet venni. A Káldi-biblia fordítása tehát ebbe az áramlatba illeszkedik.

Erdő Péter bíboros kifejezte örömét, hogy a most megjelent faksimile kiadás egy korábbi adatgyűjtés eredményeit teszi elérhetővé a szélesebb közönség számára, ösztönző lehet a további

kutatások tekintetében is, hiszen a Káldi-lapok további töredékeinek felkutatása, illetve a kötés-re használt pergamen más helyeken való használatának feltérképezése is izgalmas lehetőségeket rejt magában. A bíboros továbbá kitért a magyar nyelvű bibliakiadás történetére, amelyben szintén jelentős és megkerülhetetlen helyet foglal el a Káldi-biblia töredékeinek megjelenítése.

Erdő Péter ismertetője után a Káldi-lapok töredékéből Salamon mondásainak részleteit megzenésített változatban hallgathatták meg a résztvevők **Mizsei Zoltán**, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszék oktatójának tolmácsolásában, aki a témára érzékeny zenei közreműködésével teremtett kapcsolatot az adott szentírási hely és az eredeti kéziratlapok világa között.

Kelemen Eörs, a Pytheas Könyvmanufaktúra képviselőjében a bibliofil kiadás keletkezéséről, annak technikai érdekességeiről beszélt.

A program után lehetőség nyílt a Káldi-lapok (és még két másik régi kötet) 2D, illetve 3D technikával történő bemutatására, virtuális lapozására és ennek kipróbálására. Ez a lehetőség nemcsak a nagyközönség érdeklődése, de a tudományos kutatás számára is nagyszerű lehetőségeket biztosít.

A rendezvényt az Ars Sacra Alapítvány támogatta.

„Arany fülbevaló és ragyogó gyöngy: ilyen a bölcs intelem a szófogadó fülnek.” (Péld 25, 12)

Szalai Katalin

Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár

TUDÓS ÉS UTAZÓ PIARISTÁK

A PIARISTA KÖZPONTI KÖNYVTÁR ŐSZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL

Dugonics András neve regényíróként Szegeddel forrt össze, *Sík Sándor* versei és imádságoskönyve miatt vált népszerűvé, *Öveges József* pedig a televíziós és rádiós ismeretterjesztés egyik első „sztárjaként” vált ismertté a széles közönség előtt. Azt viszont bizonyára kevesen tudják, hogy ők piarista szerzetesek voltak. Könyvtárunk őszi kiállításában ismert és kevésbé ismert piarista atyák munkásságán keresztül a piarista rend bemutatására vállalkoztunk, annak felvillantására, hogy mennyire összeforrt a lelkiesség és a tudományban való elmélyülés, jártasság a piaristák pályája során. Hatásuk semmiképpen sem korlátozható csupán a piarista iskoláztatásra, hívők és nemhívók számára egyaránt jelentőséggel bír.

A kiállításban helyet kapott a későbbi II. József nevelője, történelemtanára *Bajtay Antal*; a magyar rendtartomány első provinciálisa, a 18. századi képversek alkotója *Mösch Lukács*; az első magyar irodalmi és piarista lexikon szerzője *Horányi Elek*; a 19. századi ipar fejlesztésében fontos szerepet játszó *Szabóky Adolf*. A 20. századi atyák közül *Öveges József* és *Sík Sándor* mellett az utazó *Megyer József*, a teológus *Schütz Antal* és a gyorsírás fejlesztőjének, *Kiss Józsefnek* a portréját állítottuk össze, a sort pedig a ma is nagy népszerűségnek örvendő, talán legismertebb piaristával, *Jelenits Istvánnal* zártuk. A tárlat rendezésekor együttműködtünk a Piarista Múzeummal, így az egyes atyák nemcsak műveik, de használati tárgyaik (pl. stóla, rózsafüzér, zsebóra) és különféle kitüntetések (pl. Ferenc József-rend, Széchenyi-díj, cserkészkitüntetések, babérkoszorú stb.) által is megelevenedtek. *Öveges* professzor Heki kutyáról szóló rezonanciakísérletét mindenki nagy érdeklődéssel nézte végig, de a látogatók szívesen hallgatták meg *Sík Sándor* verseit vagy akár a *Jelenits-interjúk*ból készült válogatásokat.

A tárlatot felkeresők száma meghaladta a 200 főt, mellyel az elmúlt évek talán legsikeresebb kiállítását tudhatjuk magunk mögött. Ezt a többféle rendezvénysorozatban való együttes részvételnek is köszönhetjük. Könyvtárunk a tavalyi évben kapcsolódott először az **Ars Sacra Fesztivál** programjához, idén a **Tudós piaristák** tárlatunkat a fesztivál ideje alatt végig, szeptember 18-25. között látogathatták meg az érdeklődők.

Több piarista öregdiák jött el, de külön örömet jelentett számunkra, hogy a vendégek között többeket felfedeztünk korábbi kiállításaink vendégei közül. A piarista gimnázium 2012 óta vesz részt a **Kulturális Örökség Napok** programjában, melyben a Mikszáth térről a Piarista közbe (vissza)költözött és felújított piarista központot mutatták be. Idén a piarista épített örökség és a szellemi örökség bemutatását összekapcsoltuk, így szeptember 19-én, szombaton a gimnázium 9. osztályos diákjai óránként induló tárlatvezetésekkel kalauzolták végig a látogatókat az épületben és kiállításon. Nagyon jó volt látni, ahogy maguk a diákok először minden részletre kiterjedően végignézték a kiállítást, majd pedig ahogy a nap folyamán, egyre nagyobb rutinnal egy-egy érdekességre felhívták a vendégek figyelmét. Az esemény publicitását növelte, hogy a Kulturális Örökség Napokkal azonos időben rendezték meg a Szerzetesek éve központi rendezvényét,

a **Szerzetesek Terét** Budapesten, az épületünk előtti téren. A kerekasztal-beszélgetések, a színpadi előadások és elmélkedések sűrű programjai közepette hozzánk 94 fő tért be a kiállítás megtekintésére.

Munkánk során kiemelt figyelmet szentelünk a **Piarista Gimnázium** diákságára, így a mostani kiállítást tanórák és múzeumpedagógiai óra keretében is bemutattuk, melyet mintegy 90 diák tekintett meg.

„Én nem is tudtam, hogy ő piarista volt” – ez volt talán az egyik leggyakrabban elhangzó mondat vendégeink szájából. Nagy örömeinkre szolgált, hogy a piarista kötődésű látogatók mellett sokan, akár vallási kötődés nélkül is eljöttek. Reméljük, tárlatunk felkeltette az idelátogatók egyházi műveltség iránt való érdeklődését, tiszteletét, új nézőpontot adott, gondolatokat ébresztett.

*Bácskai-Horváth Hajnalka
Piarista Központi Könyvtár*

SILL ABA ATYA

NYUGALMAZOTT KÖNYVTÁRIGAZGATÓ 90. SZÜLETÉSNAJPA

Bensőséges szép ünnepi eseményre került sor 2015. augusztus 25-én a Szombathelyi Egyházmegyei Könyvtárban: a 90. születésnapját e hónapban ünneplő Sill Aba Ferenc nyugalmazott könyvtárigazgatót köszöntöttük egykori munkahelyén. Aba atya személyében a könyvtár történetének leghosszabb ideig tevékenykedő könyvtárosát tisztelhetjük, aki mind a mai napig úgy a papi szolgálatában, és ha felkérést kap, akkor a közéletben is aktív szerepet vállaló köz-tiszteletben álló személy.

Sill Aba Ferencet 1986. szeptember 22-én nevezte ki Fábián Árpád püspök, apostoli kormányzó a Szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár igazgatójának. Elődje Pataki László könyvtárigazgató volt, de Aba atya könyvtárosi szolgálata jóval korábban, még Géfin Gyula

könyvtárigazgató mellett indult, könyvtárosi beosztásban a múlt század ötvenes éveiben. A püspökség könyvtáiról szóló írásai máig a bibliotéka történetének alapjait jelentik. A több mint fél évszázad alatt, a gyűjtemény falai között tevékenykedő szerzetes tollából számos tudományos munka látott napvilágot.

A születésnapi megemlékezés egyrészt jó al-

kalmat adott arra, hogy Sill atya kicsit kimozduljon a ferences rendház falai közül, másrészt ideje volt már meglátogatnia egykori munkatársait, illetve megismerkedni a könyvtárban dolgozó fiatal kollégákkal. A köszöntést követően Sill atya rögvest mesélésbe kezdett, mint mondta „a fiatal kollégáknak is tudniuk kell, hogy történt a könyvtár megmentése 1965-ben.” Majd pedig felelevenítettünk néhány emlékezetes eseményt Sill atya aktív igazgatói éveiből: egy-egy kiállítás-megnyitót, szakmai előadásokat- és kirándulásokat. A Nemzeti Galériában tett látogatásunk volt a legemlékezetesebb 2009-ben. De voltunk vele határon túli szakmai úton is Pozsonyban. Akkor ott nemcsak az egyházi múzeumot néztük meg, hanem az egykori primási palotát is -, amely ma már városháza -, de mint tudjuk a szombathelyi püspöki palota annak „kisöccse”, merthogy azt is Hefele Menyhért tervezte és építette, ahogy a szombathelyi palotát is - csak azt egy évvel korábban. Aba atya számára a legfelelelőbb kulturális rendezvény A *Jó pásztor nyomában* című, róla szóló életrajzi könyv bemutatója volt három évvel ezelőtt, amikor a Sala Terrena zsúfolásig megtelt az öt tisztelővel. Fáradhatatlan munkabírása azt a *Hidépítőt* juttatja eszembe, akiről Will A. Dromgoole ír gyönyörű versében.

*„Magányos útján egy öregember
a hűvös, szürkülő estén
hatalmas, mély szakadékhoz jutott,
melyben hömpölygő folyam futott.
Az ember átkelt a félhomályban
semmitől sem félve az árban –,
de biztonságban partot érve
hidat emelt a víz fölébe.*

*Egy másik vándor megkérdezte az aggot:
„Bátyám, erőd erre miért pazarlod?
utad a nyugvó nappal véget ér,
e tájra lábad többé nem tér.
Magad átkeltél a mélységen –
miért emelsz hát hidat az éjben?”*

*A hidépítő felemelte ősz fejét:
„Barátom, az ösvényen, mit megjártam én,
egy ifjú jön majd énutánam,
kinek át kell kelnie az árban.
E folyam, mi nekem semmiség,
néki talán nagy veszély.
A homályban meg kell tennie ez utat –
barátom, néki építem e hidat!”*

Sill atya „hidépítése” szerencsére és sokak öröme napjainkban is tart, hiszen jó egészségnél örövend, szellemi frissessége kiváló. Tarsolyában még mindig vannak olyan történetek, amelyeket eddig nem mesélt el, nem írt le. Tudományszeretével és jövőbeni terveivel igazi példakép, aki még kilencven évesen is újabb publikációkkal büszkélkedhet. Akik közelről ismerik őt, pontosan tudják róla, hogy Aba atya olyan ember aki, mindig alázattal, megfontoltan és nagy hittel végezte/végzi az általa vállalt feladatokat. Mint mondja most már ideje nagyobb részét pihenéssel tölti, és „az úton, amelyet eddig megtett mindig vele volt az isteni Gondviselés.” De azért akad még tennivalója, hiszen nemrégiben ígéretet kapott arra, hogy az a kézirat, amelynek szerkesztésében ő is részt vett – ám anyagi forrás hiányában a Magyar Tudományos Akadémia mindezidáig nem adta ki – talán most remény van rá, hogy a közeljövőben megjelenhet. És ez most őt felvillanyozza, mert nagyon bízik abban, hogy hamarosan kézbe veheti az évtizedek óta várva várt Vas megyei helytörténeti lexikont.

További jó egészséget kívánunk neki, a jó Isten éltesse még nagyon sokáig Sill Aba atyát!

*Simon Katalin
Szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár*

KIÁLLÍTÁSOK

A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁGBAN 2015-BEN

A Pannonhalmi Főapátság kiállítótereiben 2015-ben a következő kiállítások láthatók: 2015. március 21. és november 11. között, az Apátságban, a Monostori kiállítótérben: *A SIVATAG – tájkép és szakrális tapasztalat*, 2015. május 14. és szeptember 30. között a Pannonhalmi Apátsági Múzeum épületben a Ferenc pápa által meghirdetett *Megszentelt élet évéhez* kapcsolódva a *Szent Benedek és a bencés spiritualitás* című kiállítások.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár klasszicista teremkönyvtárában, 12 tárlóban e két kiállítás-hoz kapcsolódva a *Locus horribilis – locus amoenus. Az Édenkertből sivatag pusztán át a Mennyei Jeruzsálembe* című kamarakiállítás látható.

A SIVATAG – tájkép és szakrális tapasztalat kiállítás:

A Pannonhalmi Főapátság monostori kiállítóterében évente megrendezett tárlatok különlegessége, hogy az apátsági gyűjtemények egyes darabjait olyan új kontextusba helyezik, amely nem egyszerűen történeti és művészi értékre hívja fel a figyelmet, hanem összefüggésbe hozza őket a mai ember kérdéseivel.

A 2015-ös kiállítás – e hagyomány jegyében – egy kedvelt festészeti műfaj, a tájkép tradíciójához nyúl, s e szerzeágazó képtípus tematikáját szűkíti a sivatag bibliai, földrajzi és spirituális tapasztalatára.

A sivatag témája azért is érdekes e falak között, mert azon túl, hogy fontos bibliai helyszín, egyszerre jelöli a keresztény szerzetesség szülőföldjét és azt az elemi tapasztalatot, amelyet – így vagy úgy, hosszabb vagy rövidebb ideig – mindannyian átélünk.

Szent Benedek és a bencés spiritualitás

A bencés lelkiség mintegy ezeröttszáz éves történelmét mutatja be a Szent Benedek és a bencés spiritualitás című kiállítás az Apátsági Múzeumban.

A Ferenc pápa által meghirdetett Megszentelt

élet évéhez kapcsolódó tárlat középkori és barokk műalkotásokon keresztül mutatja be Szent Benedek alakját, a szerzetesi élet aspektusait, a szent kultuszt és a bencés lelkiség hazai elterjedését.

A kiállításra a műtárgyak az ausztriai Sankt Paul im Lavanttal-i monostorból és a kremsmünsteri bencés monostorból, a Pannonhalmi Főapátság gyűjteményeiből, a Szépművészeti Múzeumból, a Magyar Nemzeti Galériából, valamint az Iparművészeti Múzeumból érkeztek.

A tárlat legkiemelkedőbb műtárgyai közé tartozik a II. József intézkedéseit követően a németországi Sankt Blasien monostorának kincstárából Karintiába került, Szent László felesége által készíttetett, és a Keresztfa egy szilánkját magába foglaló Adelheid-kereszt. A gazdagon díszített, 83 centiméter magas ereklyetartó kereszt egyike a legnagyobb fennmaradt, drágakövekkel és gemmákkal kirakott keresztnek. A magyar vonatkozású műtárgyat eddig még nem láthatta Magyarországon a közönség.

Locus horribilis – locus amoenus. Az Édenkertből sivatag pusztán át a Mennyei Jeruzsálembe

A kiállítás a pusztára, mint valóságos és jelképes tájra egyszerre figyel, a pusztában időző szerzetes (remete) alakjában az Istent komolyan követő hívő ember identitására ismer.

Az embernek és emberiségnek a Szentírás lapjairól elénk táruló története a Paradicsomkertben kezdődik, majd onnan számkivetve, olykor kietlen pusztaságon át vándorolva hívő reményünk szerint a Mennyei Jeruzsálembe tart.

Az Édenből kiesett ember lakatlan, kietlen, elhagyott helyen találja magát, mely aszályos, sötét és veszélyes: félelmetes állatok és démonok lakhelye. A sivatag, a puszta az Őszövetégtől kezdve sajátos toposzá válik: egyrészt az Istennel való találkozásnak egyszerre jelképes és valóságos helye, az a hely, ahol Isten megjelenik, jelen van; egyben az Isten és Isten

népe közötti szövetségkötés, a törvény átadása, csodák helye, másrészt – a választott népnek az Isten iránti hűtlensége miatt – a büntetés helye is. Az Újszövetségben a „puszta” a megtisztító, tökéletességre vezető, nehézségekre, küzdelemre vagy éppen küldetésre felkészítő kísértések és próbatételek helyévé válik.

Az elvonulás vagy éppen elmenekülés a pusztába, a pusztában tartózkodás, a pusztai vándorlás a hívő ember és hívő magatartás jelképévé válik. Aki feltekint a Mózes készítette rézkigyóra, meggyógyul a kígyómarásból. A pusztába menekül az Asszony a sárkány, a gonosz elől (ld. Jel, 12, 6. 14). Az őskeresztények a pusztában rejtőznek el az üldözés elől.

A puszta a remeték, az első aszkéták és szerzetesek élettere és rejtékhelye, ahol ugyan démonok kísértik (szörnyek, félelmetes és veszélyes állatok) és Istentől jövő próbatételek is megtépzák az embert, ám ahol a próbatételeket kiállva, Istennek tetsző, tökéletességre vivő életet élhet a lélek – szabadságban. Az egymástól is elszigetelten élő remeték idővel remeteségeket, több remete által lakott telepet alkotnak. Elsőként Egyiptomban, Szíriában, Kijev közelében alakulnak ki ezek az egymástól nem messze lévő barlangokból, épített hajlékokból álló életterek.

A *puszta* kezdetben valóságos táj: *homok-* vagy *kősisivatag*, vagy jelképes pusztaság (lakatlan, kietlen hely), mely mégis a találkozás, illetve jelenlét helye. Sajátos „pusztaság” a lakatlanság és a találkozás helye értelemben a *hegy* is (Sínai-hegy vagy Hóreb, ahol a választott nép megkapja a törvényt – Mória-hegye, Ábrahám történetéből, mely a megpróbáltatás és ugyanakkor Isten szeretetének a helye, a Tábor-hegy, a színeváltozás helye, ahol Jézus isteni dicsőségében mutatkozik meg és a Golgota.) A „sivatag” a későbbi korokban olykor nem vagy csak nehezen megközelíthető *sziget*, mások számára ismeretlen *barlang*, az emberek elől elrejtő rengeteg, *erdő*, még később hegyre vagy völgybe épült *monostor* (a görög monasztérion remetelak szó-

ból alakult ki a latin monasterium) vagy *kolostor* (a latin claustrum – zár, retesz, erőd szóból claustrum monasterii a rendház laikusok-idegének elől elzárt helyiségei).

A szentek (szerzetesek, rendalapítók, egyháztanítók, mártírok) mind időről-időre elvonulnak a pusztába, hogy tisztuljanak, elmélyedjenek, Istentől töltekezzenek vagy felkészüljenek hivatásukra. Szent Jeromos életrajzából tudjuk, hogy 5 évet töltött remeteként khalkiszi sivatagban. Szent Benedek egy Subiacóhoz közeli barlangba vonult a világ elől.

Bár a szerzetesség, mint létforma egyre elterjedtebb lesz, újabb és újabb rendek alakulnak, illetve a korábban alakult rendekben reformokra kerül sor, a remeteség, ha nem is mint állandó, hanem mint rövidebb vagy hosszabb időn keresztül megélt életforma egyféle lelki gyakorlat marad, a megújulás, megtisztulás, vezeklés eszköze. (Szent Gellért Bakonybélben remeteszkedik; remeteségbe vonul a szintén Bakonybélhez is kötődő Szent Günter; a Nyitra melletti Zobor hegyi remeték – Szórád és Benedek).

A remeteség a 12. században kap új lendületet. Az újonnan alakuló remeterendek (pl. a kamalduliak, a karthauziak) a sivatagi atyák, a világból kivonuló aszkéták hagyományát kívánják követni. A remeterendek tagjai magukat Krisztus szegényeinek (pauperes Christi) nevezték, evangéliumi szegénységre törekedtek. Bár közösségben, de mégis szinte egymástól elkülönülve, szemlélődő magányban éltek, kétkezi munkával teremtvé meg önellátásukat. A korabeli társadalomból kivonulva, elzárt – általában vadonban, erdőségben épített – kolostorokban éltek. Remeterend az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend, a pálos rend is.

A sivatag, idővel – az atyák sivatagja is, mely életformához visszatéréshez törekednek az újonnan alakuló szerzetesrendek – egyre inkább spirituális (vagy spiritualizált), mint valós táj. A monostorban-kolostorban „remeteszkedő” szerzetes olykor már sem nem valós, sem nem spiri-

tuális tájként, hanem érzésként, lelkiállapotként éli meg a pusztaságot: a lélek éjszakája, lelki sötétség, lelki szárazság. A pusztában vándorlás is virtuális lesz, mint Keresztes Szent János hegye, Nagy Szent Teréz belső várkastélya.

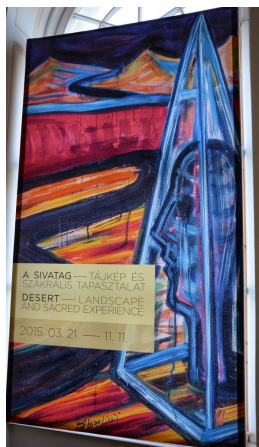
A 17-18. században jelennek meg a „remetelakok”, mint a kálváriák vagy búcsújáráshelyek, kegyhelyek kiegészítő építményei. A 18. század végén induló és a 19. században virágkorát élő romantika ismét felfedezi a sivatagot, pusztát (mint egzotikus tájat) és a képzőművészeti alkotásokon megjelenik a világból kivonuló, elzárkózó remete alakja is. Ennek magyarázata néhány, a romantikára jellemző stílusjegyen keresendő: vonzódás az egzotikus kultúrákhoz, tájakhoz, vidékekhez, mely a jelenből vagy az adott világból való elvágyódást jelzi; a reményvesztettség, a csalódás kifejezése az embert körülvevő valóság iránt; kultúra, táj, életforma, érzület eszményítése és idealizálása; a

múlt felé fordulás; titokzatos, félelmetes tájak és környezet, díszletesség. (Útleírások – albumok a Szentföldről, Egyiptomról.)

A pusztá, a sivatag, mint sajátos valóságos és virtuális létter, lelkiállapot, a remeteség mint, életforma eszményként tovább él a 20. században is. Míg a tragikus körülmények között meghalt Charles de Foucauld és Carlo Carretto valóságosan kivonul a pusztába – a Szaharában éltek –, addig Thomas Merton trappista szerzetes (A csend szava, Hétlépcsős hegy) és a világi gondolkodó, író Antoine de Saint-Exupéry (Az ember földje) misztikus pusztaságban vándorol élete végső célja, a „szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív által föl nem fogható” Menyneyi Jeruzsálem felé, melyet „Isten azoknak készített, akik őt szeretik.” (vö: 1Kor 2, 9)

Ásványi Ilona

Főapátsági Könyvtár

KITEKINTŐ

ELSŐ GONDOLATOK

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Küldöttközgyűlésén 2015. május 6-án választottak meg az MKE elnökének. Lehetne azt mondani, hogy természetes folyománya volt ez annak, hogy az előző három terminusban az MKE elnökségében segítettam Bakos Klára elnök asszony munkáját, 2007-től a külügyekért felelős alelnökként. Azonban ez nem teljesen van így, hisz a jelölés elfogadásában elsősorban az motivált, hogy folytatni szerettem volna az előző időszakban elindított folyamatokat, ugyanakkor azt reméltem, hogy az IFLA Governing Boardjába való megválasztásom kivételes esélyeket adhat egyesületünk tagságának, például az információk áramlása területén, vagy a nemzetközi könyvtárpolitikai folyamatokba való bekapcsolódás lehetőségében. Személyes okaim között mindenképpen meg kell említenem, hogy édesapám Hajdu Géza, valamint kedves tanárom és barátom Fülöp Géza egyesületi elhivatottsága és példamutatása volt az, amely még egyetemista koromban eljegyezt az egyesületi élettel és tudatosította bennem a másokért való munkálkodás fontosságát.

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöki tisztsége rendkívül megtisztelő, de egyszerre nagy felelősséggel járó társadalmi megbízatás. Elnöki programomban számos csomópontot jelöltem meg a 2015 és 2019 közötti időszakra vonatkozóan. Általánosságban az MKE olyan folyamatos és dinamikus megújulását szeretném segíteni, mely erősíti az egyesületünk szakmapolitikai szerepét, ezzel emelve mind a könyvtárak, mind a könyvtárosok rangját és ezzel párhuzamosan növeli lehetőségeinket. Fontos, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tudat-

tosítsa a könyvtárak és könyvtárosok társadalomban betöltött értéktérítő és értékőrző szerepét.

Szeretném megőrizni és erősíteni az MKE szekcióinak sokszínűségét és kezdeményező készségét, ugyanakkor meggyőződése, hogy élnünk kell az egységben, a közös gondolkodásban és cselekvésben, valamint az együttműködésben rejlő lehetőséggel. Tanári pályámból következően is kiemelt stratégiai feladatnak érzem a fiatal generációk bevonását és elköteleződését az egyesület munkájába.

Egyik legfontosabb célom a szakmai érdekvédelmi tevékenység további erősítése, együttműködve más könyvtáros és civil szervezetekkel, hogy az évek óta várt bérfejlesztés egy kiszámítható, átlátható, igazságos, objektív és motiváló életpálya elemeként jelenjen meg minél előbb. E feladatok teljesítése érdekében nélkülözhetetlen a könyvtárosi ismereteink és kompetenciáink fejlesztése. Az MKE és IKSZ közös életpálya bizottság elnökeként számos szervezethez hívtak meg az elmúlt évben, köztük az EKE sárospataki közgyűlésére is, hogy bemutassam a bizottság által előterjesztett javaslatokat és beszámoljak az aktuális eseményekről. A jövőben is igyekszem minden hasonló meghívásnak eleget tenni.

Mindezek érdekében kiemelt feladatnak érzem a kommunikáció javítását, a honlap élővé tételét, a szociális média fokozottabb használatát.

Természetesen folytatjuk eddigi értékes hagyományainkat. Így sikerrel szerveztük meg az MKE 47. vándorgyűlését 2015 júliusában Szolnokon. Minden évben nagy kihívás, hogy az előző rendezvényekhez méltó programot sikerüljön összeállítani, hisz a konferencia nagy

szerepet játszik a szakma belső kohéziójának fenntartásában, a közös szakmai fellépés lehetőségének erősítésében, a korszerű munkamódszerek, kutatási eredmények bemutatásában. A visszajelzésekből úgy tűnik, hogy a 700 főnél is több résztvevő idén is maradandó élményeket kapott, hasznos tudással vértéződött fel, élvezetes szakmai beszélgetéseket folytatott a szakosan kánikulai időben Szolnokon.

Az idei év nagyjelentőségű eseménye a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 80 éves jubileumi konferenciája, mely 2015. november 25-én az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar dísztermében kerül megrendezésre. Tervezett tudományos konferenciánk fő célkitűzése nem pusztán a nyolcvan év eredményeinek összegzése, hanem elsősorban a könyvtárak előtt álló új kihívások, a jövő építését megalapozó tendenciák, információs technológiák számbavétele; a társadalom kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységeinek elősegítése a tudomány- és tudásfejlesztés, valamint az információszolgáltatás érdekében. Szeretnénk méltóképpen megünnepelni ezt a különleges alkalmat, és ennek érdekében nagyon sok feladat vár még ránk.

2015. augusztus 13. és 23. között került megrendezésre az IFLA 81. konferenciája Cape Townban, ahol az eddigi Tudásmenedzsment Szekcióban végzett feladataim mellett, immár a Governing Board tagjaként is dolgoztam, annak ellenére, hogy az ünnepélyes beiktatásra csak a záró plenáris ülésen került sor a 3000-nél is több résztvevő jelenlétében. Egy-egy ilyen konferencián mindig lenyűgöző a világ minden részéről érkező könyvtárosok színes forgataga, a gondolatok és tapasztalatok megosztása, az ötletek özöne. Eddig valamennyi eseményről hoztam haza olyan útravalót, melyet mind az egyesületi életben, mind a tanításban tudtam hasznosítani.

A közeljövő tervei a márciusban megrendezendő nemzetközi konferencia a könyvtáros kompetenciák alakulásáról, az európai továbbképzési és karrierépítési rendszerek számbavételéről, összhangban a magyar könyvtárosi életpályával kapcsolatos elképzelésekkel. Az információközvetítésben jártas könyvtáros alapvető fontosságú az oktatásban, meghatározó az információs műveltség kialakításában, nélkülözhetetlen a tudományos kutatásban, küldetése van az emberi értékek alakításában és a világszemlélet formálásában.

*Barátné Hajdu Ágnes
MKE elnök*

ÖRÖKZÖLD

A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete

Könyvtáraink és levéltáraink évszázadokon át elszigetelten, szinte észrevétlenül folytatták nagyjelentőségű kulturális tevékenységüket, anélkül, hogy egymással közvetlenebb kapcsolatba kerültek vagy éppen céltudatosan együttműködtek volna. Ez intézmények multbeli struktúrája nem követelte, sőt olykor még lehetővé sem tette a kooperáció megteremtését. A modern fejlődés érlelte ki az egyesületbe tömörülés szükségességét, éspedig nem annyira a könyvtárosok

és levéltárosok egyéni, mint inkább maguknak a könyvtáraknak és levéltáraknak köz-céljai érdekében. A szükséglet bel- és külföldi vonatkozásban egyaránt érvényesült, a világháború befejezése után – a nemzetközi kulturális kapcsolatok kimélyítése szempontjából – jelentősége egyre fokozódott s mind kevésbé tűrt halasztást. Tudományos életünk egész területére kihat tehát az a körülmény, hogy a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete 1935-ben megalakul-

ván, van egy hivatalos szervünk, amely mint a könyvtári és levéltári egyesületek nemzetközi hálózatának hazai csomópontja, intézményesen szolgálja a kutatás megkönnyítésének s lehetőségei kiterjesztésének feladatait.

Első évkönyvünk hasábjain – úgy hisszük – nem lehet más feladatunk, mint a krónikás hűségével följegyezni az Egyesület létrejöttének legfőbb mozzanatait és azokat az eredményeket, amelyekre már most, alig két esztendő működés után visszatekinthetünk.

Egyesületünk megalkotásának gondolatát, a kérdés jelentőségének bölcs mérlegelésével, Hóman Bálint m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter, még mint a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója vetette föl. Az általa 1929. június 8-án, a Magyar Nemzeti Múzeumban összehívott és a könyvtári élet akkori vezető-egyénségeinek részvételével tartott értekezlet volt e téren a kezdeményező lépés, amely egyszersmind Egyesületünk alapjait is megteremtette. Az értekezlet kimondotta a „Magyar Könyvtárosok Szövetségének” megalakulását, a végleges megalakulás előkészítésére szűkebb bizottságot jelölt ki s gondoskodott arról, hogy az 1929-ben, Rómában tartott első nemzetközi könyvtárügyi kongresszuson a magyar könyvtárosügy is képviseltetett. Egyesületünk létrehívása tehát egyik láncszeme Hóman Bálint nagyvonalú kultúrpolitikai koncepciójának s mint ilyen szervesen illeszkedik a felsőoktatásügy és tudományos továbbképzés fejlődését, valamint a kulturális együttműködés lehetőségeit jobban biztosító reformmunkálatok sorába.

Az 1929. évi értekezleten körvonalazott eszmék az előkészületek folyamán mind határozottabb formát öltöttek. A megalakulóban levő szerv – „Magyar Könyvtárosok Egyesülete” néven – 1932. október 15-én, az Egyetemi Könyvtárban újabb értekezletet tartott Pasteiner Iván egyetemi könyvtári főigazgatónak vezetésével. Pasteiner Iván tartalmas programot adott s részletesen kidolgozott alapszabálytervezetet terjesztett elő. Egyszersmind javasolta a könyvtárosokkal rokon hivatású és törekvésű levéltárosoknak a közös munkába való bevonását s ezzel Egyesületünk ke-

reteit legközelebbi pályatársainkra is kiterjesztette.

A vezető szakferfiak közreműködésével eként előkészített munkálatok után Egyesületünk, amelybe most már a levéltárak is belekapcsolódtak, csakhamar eljutott végleges megalakulásához. Előbb, 1935. január 31-én, még egy „előkészítő értekezlet” tartott Szinnyi József ny. egyetemi ny. r. tanár, a Magyar Tudományos Akadémia főkönyvtárnokának elnöklete alatt, a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchenyi Könyvtárában. Ebbe az értekezletbe a szakkörök a korábbi kettőnél nagyobb mértékben vonnak be. Az értekezlet mérlegelte a kialakult szempontokat, az Egyesület alapelveit végleges formába öntötte s elvégezte a kidolgozott alapszabályokon az utolsó simításokat.

Az előkészítés mindenre kiterjedő nagy munkája, a könyvtári és levéltári élet legkitűnőbb vezetőegyénségeinek odaadó fáradozása végre megvetette Egyesületünk szilárd alapjait.

A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete 1935. június 26-án tartotta alakuló közgyűlését a korelnöki tisztségre felkért Erdélyi Pál udv. tanácsos, a kolozsvári Egyetemi Könyvtár ny. igazgatójának elnöklete alatt, a Magyar Tudományos Akadémiában, a szakkörök impozáns részvételével. A közgyűlés egyhangúlag elfogadta az alapszabálytervezetet és örömmel értesült, hogy az Egyesület tiszteletbeli elnökségét Hóman Bálint m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter volt kegyes elvállalni, továbbá, hogy a magyar könyvtarosság és levéltarosság barátai és támogatói a felajánlott tiszteletbeli tagságokat meglehangú s az Egyesület célkitűzéseivel egyetértő levelekben ugyancsak elvállalták. Csupán Pasteiner Iván tért ki az elnöki tisztség elől, miután a szervezés és előkészítés munkáját oly eredményesen befejezte.

Fitz József, a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchenyi Könyvtárának főigazgatója, Egyesületünk elnöke, megnyitó beszédében az Egyesület céljait fejtette ki, amelyeket az alapszabály a következőkben foglal össze: „A könyvtár- és levéltárügy tudományos és közcéljainak felkarolása. A könyvtárosok és levéltárosok közti állandó kapcsolat biztosítása. A könyvtárosok és levéltárosok testületi érdekeinek támogatása. A könyvku-
ltúra

előmozdítása.” A legközelebb megvalósítandó feladatok közül kiemelte a könyvtáros- és levéltárosképzés intézményessé tételét, a szakfolyóirat kérdésének kielégítő megoldását, végül egy közös katalogizálási rendszer kidolgozását s gyakorlatba helyezését.

Ily előzmények után kezdte meg serény munkáját a fiatal szervezet. Egyesületünk első teendői közé tartozott a külföldi testvéregyesületekkel való érintkezés fölvétele, részint személyes, részint pedig hivatalos kapcsolatok révén. A személyes kapcsolatokat a külföldi könyvtáros-egyesületek vezetőinek budapesti látogatásai teszik, így John D. Cowley, a londoni egyetemi könyvtáros-iskola igazgatójának, valamint a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége elnökének és főtítkárának: dr. Isaak Collijn-nak és dr. T. P. Sevensma-nak látogatása. A válaszmány határozata alapján Egyesületünk 1936. június 30-án bejelentette belépését a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetségébe (Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires), amely felvételünket már július 7-én megejtette. (...)

A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete első országos kongresszusát 1936. október 2-án, az Egyesületnek a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében tartott évi rendes közgyűlése vezette be. Első közgyűlésén a magyar könyvtáros és levéltáros rend mint láttuk –már figyelemreméltó eredményekre tekinthetett

vissza és jelentős előkészületekről számolhatott be. A közgyűlés az alapszabályokon a némi módosításokat eszközölte. Ezek szerint az Egyesület könyvtári és levéltári szakosztályra oszlik s ennek megfelelően egy főtítkári s két titkári tisztség szerveztetik; az egyik titkár a könyvtárosok, a másik a levéltárosok közül választandó. (...)

A közgyűlés egyhangúlag elhatározta, hogy a magyar könyvtárügy előbbrevitele érdekében még az új egyesületi év folyamán könyvtárosképző tanfolyamot fog rendezni s a tanfolyam tartását a jövőben rendszeresíteni fogja.

Trócsányi Zoltán annak az óhajnak adott kifejezést, hogy az Egyesület, a könyvtárakkal és levéltárakkal kapcsolatos gyakorlati és elméleti kérdések előmozdítása céljából, rendszeresen évkönyvet bocsásson közre. A közgyűlés tetszéssel fogadta a javaslatot s ennek első megtestesülése a jelen Évkönyv. (...)

A könyvtári szakfolyóirat kérdésében is sikerült megnyugtató megoldást találni. A nagymúltú „Magyar Könyvszemlét”, amely immár 60 évfolyamra tekinthet vissza, Egyesületünk hivatalos közlönyévé tette; megjelenését közkönyvtáraink arányos hozzájárulással biztosítják. (...)

Első évkönyvünk lapjain az itt vázolt adatok és munkálatok teljes részletességben tárolnak az olvasó elé. De egyszerűsége kibontakoznak a megvalósítandó további feladatok és Egyesületünk mindazon törekvései, amelyek a fejlődés útját s hivatásunk eszményeit jelzik.

Forrás: Bisztray Gyula: A magyar könyvtárosok és levéltárosok egyesülete, in Bisztray Gyula (szerk.): A magyar könyvtárosok és levéltárosok egyesületének évkönyve 1935-1937, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1937.

A kiadvány változatlan formában és tartalommal szabadon terjeszthető, felhasználható, nyomtatható, sokszorosítható és korlátozás nélkül közzétehető!

Lezárva: 2015. október 5.

Felelős kiadó: az Egyházi Könyvtárak Egyesülete elnöke

Kiadó: Egyházi Könyvtárak Egyesülete

Felelős szerkesztő: Török Beáta Tördelte: Tegzes Béla

Az Egyesülés székhelye: 1092 Budapest, Ráday utca 28.

A szerkesztőség címe: 1052 Budapest, Piarista köz 1.

E-mail: biblio@sapientia.hu Telefon: 1-486-4421

Nyomatott kiadás: ISSN 2064-9290

Online kiadás: ISSN 2416-0229